

2/2019

POLICY
PAPERS

Dyplomacja parlamentarna
w Europie Środkowej i Wschodniej
w latach 2015–2019

2019
2

Seria Policy Papers

Numer 2/2019

Redakcja serii Beata Surmacz i Tomasz Stępniewski

Dyplomacja parlamentarna w Europie Środkowej i Wschodniej w latach 2015–2019

Redakcja

Beata Surmacz, Aleksandra Kuczyńska-Zonik

Recenzenci

Dr hab. Adriana Dudek, Uniwersytet Wrocławski

Dr hab. Andrzej Podraza, prof. KUL, Katolicki Uniwersytet Lubelski

Jana Pawła II

Copyright Instytut Europy Środkowej

ISBN 978-83-66413-07-8

Wydawca Instytut Europy Środkowej

ul. Niecała 5

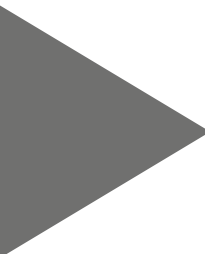
20-080 Lublin

www.ies.lublin.pl

Korekta eKorekta24.pl

Projekt okładki i skład www.targonski.pl

Druk www.drukarniaakapit.pl

Spis treści

Beata Surmacz, Aleksandra Kuczyńska-Zonik

**Dyplomacja parlamentarna: uwarunkowania,
pojęcie i zadania** 7

Agata Domachowska, Jan Muś

**Współpraca parlamentarna w ramach
Inicjatywy Środkowoeuropejskiej** 21

Damian Szacawa

Konferencja Parlamentarna Morza Bałtyckiego 35

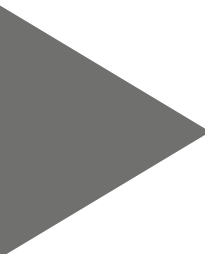
Dominik Héjj

**Współpraca parlamentarna
w ramach Grupy Wyszehradzkiej** 49

Łukasz Lewkowicz

**Współpraca parlamentarna
w ramach inicjatywy „Europa Karpat”** 59

Hanna Bazhenova, Roman Romantsov, Jakub Olchowski Zgromadzenie Parlamentarne Sejmu i Senatu RP, Sejmu Republiki Litewskiej i Rady Najwyższej Ukrainy	71
Konrad Pawłowski Współpraca parlamentarna w ramach Bukareszteńskiej Dziewiątki	83
Dominik Wilczewski Szczyt Przewodniczących Parlamentów Państw Europy Środkowej i Wschodniej	95

Beata Surmacz
Aleksandra Kuczyńska-Zonik

Dyplomacja parlamentarna: uwarunkowania, pojęcie i zadania

Termin „dyplomacja” pochodzi od greckiego słowa *diploma*, oznaczającego dwie tabliczki pokryte woskiem, na których pisano instrukcje i pełnomocnictwa dla posłów udających się w misjach specjalnych. Do powszechnego użycia wszedł on jednak dopiero w drugiej połowie XVIII wieku.

Pojęcie dyplomacji jest wieloznaczne. Po pierwsze, w wielu definicjach jest określane jako synonim polityki zagranicznej¹ lub sposób prowadzenia tej polityki. Ernst Satow definiował dyplomację jako zastosowanie inteligencji i taktu do prowadzenia oficjalnych stosunków między państwami². Po drugie, oznacza proces komunikacji między aktorami międzynarodowymi, dzięki któremu w drodze negocjacji poszukuje się możliwości rozwiązywania konfliktów i unikania

¹ W tym kontekście najlepszym przykładem jest książka H. Kissingera *Dyplomacja*, Warszawa 1996.

² *Satow's Guide to Diplomatic Practice*, Lord Gore-Booth (red.), London–New York 1979, s. 3.

wojny³. Po trzecie, dyplomacja może odnosić się do zespołu ludzi zatrudnionych w służbie zagranicznej. Po czwarte, terminem tym określa się talent czy umiejętności profesjonalnych dyplomatów.

Powszechnie uważa się, że na całościowe wyjaśnienie tego terminu składają się trzy elementy: 1) oficjalna działalność państwa realizująca jego zewnętrzne funkcje; 2) zespół metod i środków polityki zagranicznej państwa; 3) aparat organizacyjny oraz zespół ludzi obdarzonych odpowiednimi kwalifikacjami⁴. Można więc uznać, że w tradycyjnym ujęciu dyplomacja jest oficjalną działalnością państwa skierowaną na zewnątrz, realizowaną przez organy państwowe i zmierzającą do osiągnięcia założeń jego polityki zagranicznej na drodze prowadzenia rokowań i zawierania umów międzynarodowych. Ma ona na celu nawiązywanie i utrzymywanie pokojowych stosunków z innymi państwami, ochronę interesów i bezpieczeństwa państwa oraz poszukiwanie możliwości współpracy. Metody działalności dyplomatycznej to przede wszystkim prowadzenie negocjacji, perswazja, kompromis, konsultacje, ale również groźby, podstęp czy wywieranie presji psychologicznej.

Dyplomacja jest jednym z najważniejszych mechanizmów sterowania stosunkami międzynarodowymi. Na przestrzeni wieków ulegała przeobrażeniom: zmieniały się jej podmioty, formy, funkcje i metody. Przejście od przedwestfalskiego do westfalskiego systemu stosunków międzyro-

³ H. Nicolson, *Diplomacy*, New York 1964, s. 4–5; G.R. Berridge, *Diplomacy: Theory and Practice*, Basingstoke 1995, s. 1; R.P. Barston, *Modern Diplomacy*, London–New York 1997, s. 1; B. White, *Dyplomacja*, [w:] *Globalizacja polityki światowej. Wprowadzenie do stosunków międzynarodowych*, J. Bayliss, S. Smith (red.), Kraków 2008, s. 478–479.

⁴ J. Sutor, *Prawo dyplomatyczne i konsularne*, Warszawa 2000, s. 29.

dowych skutkowało zasadniczymi zmianami w dyplomacji. Państwa stały się jedynymi aktorami działań dyplomatycznych i reprezentantami terytorialnie zorganizowanych interesów. Dyplomacja średniowieczna została zastąpiona przez dyplomację nowożytną, opartą na zasadach traktatu westfalskiego, przede wszystkim na absolutyzacji zasady suwerenności. Stąd tradycyjnie dyplomacja jest postrzegana jako wyłączna sfera działalności państwa.

Współcześnie w znaczący sposób zmieniły się parametry funkcjonowania środowiska międzynarodowego, które określa się jako środowisko późnowestfalskie czy ponowoczesne. Charakteryzuje się ono współistnieniem podstawowych cech ładu westfalskiego i nowych cech warunkowanych procesami globalizacji i fragmentacji. Nowe jakościowo cechy dotyczą przede wszystkim wzrastającej heterogeniczności podmiotowej struktury środowiska międzynarodowego, ale także sposobu funkcjonowania tego środowiska i sterowania nim⁵.

Najistotniejsze zmiany środowiska mające wpływ na funkcjonowanie dyplomacji wiążą się, po pierwsze, z ewolucją struktury podmiotowej stosunków międzynarodowych – państwa przestały być jedynymi podmiotami uczestniczącymi w stosunkach międzynarodowych, a ponadto nastąpił wzrost liczby i aktywności różnorodnych podmiotów subpaństwowych, suprapaństwowych (UE) oraz pozapaństwowych. Po drugie, z ewolucją struktury przedmiotowej stosunków międzynarodowych – współcześnie znacznie rozszerzył się przedmiotowy katalog problemów międzynarodowych, którymi interesuje się dyplomacja: tradycyjna

⁵ *Późnowestfalski ład międzynarodowy*, M. Pietraś, K. Marzęda (red.), Lublin 2008.

dyplomacja zajmowała się przede wszystkim tzw. wysoką polityką, obecnie w kręgu jej zainteresowań znalazły się problemy z zakresu tzw. niskiej polityki, jak prawa człowieka, uchodźcy, interwencje humanitarne, problemy ekologiczne, przepływy finansowe, kwestie własności intelektualnej itd. Po trzecie, z rewolucyjnymi zmianami w sposobie informowania i komunikowania na skutek rozwoju nowoczesnych technologii informacyjnych. Po czwarte wreszcie, z zatarciem granic pomiędzy wnętrzem państwa a środowiskiem międzynarodowym, co prowadzi do wzajemnego warunkowania funkcjonowania tych dwóch obszarów życia społecznego, a w sferze dyplomacji skutkuje pojawieniem się nowych aktorów działań dyplomatycznych wewnątrz państwa (w tym przedstawicieli władzy ustawodawczej). W rezultacie tych zmian w obszarze dyplomacji pojawiły się nowe jej rodzaje: dyplomacja ekonomiczna, dyplomacja kulturalna, dyplomacja publiczna, dyplomacja sportowa, paradyplomacja czy dyplomacja parlamentarna.

Prowadzenie polityki zagranicznej, a tym samym dyplomacji, tradycyjnie postrzegane jest jako domena władzy wykonawczej. Główne organy zaangażowane w ten obszar aktywności to: głowa państwa, szef rządu i minister spraw zagranicznych. Istotną rolę odgrywają też dyplomaci, reprezentujący państwo w stosunkach bilateralnych i na forum organizacji międzynarodowych. Jak natomiast należy postrzegać działania w obszarze spraw zagranicznych i dyplomacji prowadzone przez przedstawicieli władzy ustawodawczej? Jej rola jest niewątpliwie znacznie skromniejsza niż ta wypełniana przez władzę wykonawczą, ale nie oznacza braku możliwości oddziaływania parlamentarzystów w tym zakresie.

Parlament nie tylko na bieżąco kontroluje sposób prowadzenia polityki zagranicznej (przedstawianie przez ministra spraw zagranicznych corocznych informacji o kierunkach i zadaniach polityki zagranicznej; interpelacje i zapytania poselskie), ale jest również ważnym czynnikiem w stanowieniu i określaniu jej kierunków, m.in. poprzez konstytucyjny wymóg uzyskania zgody parlamentu na ratyfikację ważnych umów międzynarodowych (art. 89 Konstytucji RP). Istotnym wyrazem roli Sejmu w zakresie prowadzenia polityki zagranicznej jest jego kompetencja do decydowania „w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej o stanie wojny i zawarciu pokoju” (art. 116 ust. 1). Ważną kwestią jest również ustalanie w drodze ustawy (art. 117) zasad użycia Sił Zbrojnych Polski poza granicami kraju (określić to może także ratyfikowana umowa międzynarodowa). Władza ustawodawcza w Polsce zajmuje się również kwestiami polityki zagranicznej poprzez działające w Sejmie i Senacie Komisje Spraw Zagranicznych. Sejmowa Komisja Spraw Zagranicznych m.in. przesłuchuje i opiniuje kandydatów na ambasadorów.

Zjawiskiem coraz silniej uwidaczniającym się w ostatnich latach jest udział parlamentów nie tylko w stanowieniu i kontroli polityki zagranicznej, ale i w jej realizacji. Pojęcie dyplomacji parlamentarnej – mimo że w języku polityków i mediów było obecne już od lat 50. XX wieku – zaczęło być konceptualizowane dopiero na przełomie XX i XXI wieku. Można ją zdefiniować jako pełen zakres działań międzynarodowych podejmowanych przez parlamentarzystów i parlamenty w celu zwiększenia wzajemnego zrozumienia między państwami, wzmocnienia odpowiedzialności rzą-

dów i zwiększenia legitymacji demokratycznej organizacji międzynarodowych⁶.

Dyplomacja parlamentarna obejmuje różnorodne aktywności parlamentu na arenie międzynarodowej: wizyty zagraniczne delegacji parlamentarnych; przyjmowanie wizyt parlamentarzystów z innych państw, a także kurtuazyjnych wizyt przebywających oficjalnie w państwie najwyższych przedstawicieli innych państw (głów państw, premierów, ministrów spraw zagranicznych) oraz akredytowanych w danym państwie ambasadorów; udział parlamentarzystów w pracach zgromadzeń parlamentarnych organizacji międzynarodowych; organizacja bilateralnych i multilateralnych spotkań parlamentarnych; organizacja i działalność bilateralnych parlamentarnych grup przyjaźni⁷.

Ważną formą współpracy między ciałami ustawodawczymi są zgromadzenia parlamentarne. Organy parlamentarne posiadają takie organizacje jak Rada Europy (Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy), Sojusz Północnoatlantycki (Zgromadzenie Północnoatlantyckie) czy OBWE (Zgromadzenie Parlamentarne OBWE). W ich skład wchodzi osoba wybrane przez parlamenty państw członkowskich. Szczególnym przykładem organizacji grupującej parlamentarzystów jest jedna z najstarszych organizacji międzynarodowych – Unia Międzyparlamentarna, która obecnie skupia 179 parlamentarzystów mających status członkowski oraz 12 parlamentów stowarzyszonych. Unia organizuje i ułatwia nawiązywanie kontaktów między członkami parlamentów, jednoczy ich

⁶ S. Stavridis, D. Jančić, *The Rise of Parliamentary Diplomacy in International Politics*, „The Hague Journal of Diplomacy” 2016, nr 2–3, s. 113–114.

⁷ S. Stavridis, *Parliamentary diplomacy: some preliminary findings*, Jean Monnet Working Papers in Comparative and International Politics, November 2002, nr 48.

w celu umacniania i rozwijania instytucji demokratycznych i parlamentarnych oraz utrzymania pokoju i współpracy między narodami. Bardzo ważną sferą działalności Unii jest także wspomaganie i rozwijanie dwustronnych kontaktów między parlamentami⁸. Istotną rolę odgrywa też współpraca parlamentarzystów w strukturach regionalnych, takich jak np. Grupa Wyszehradzka czy Inicjatywa Środkowoeuropejska.

Funkcjonowanie międzynarodowych zgromadzeń parlamentarnych w sposób naturalny skłania parlamentarzystów do aktywności w sferze stosunków międzynarodowych i dyplomacji multilateralnej. Stanowią one stałe forum wymiany doświadczeń i poglądów oraz zbliżania stanowisk w najważniejszych sprawach. Wpływ takich zgromadzeń, a więc także parlamentarzystów, na kwestie polityki międzynarodowej jest dosyć ograniczony, ale – jak zauważają Frans W. Weisglas i Gonnée de Boer – dyplomacja parlamentarna służy wielu celom: „od promowania demokracji i transparentności przez wyjaśnianie nieporozumień, promowanie współpracy po zapobieganiu konfliktom”⁹.

Dyplomacja parlamentarna z jednej strony przypomina w pewnym sensie dyplomację klasyczną, z drugiej zaś charakteryzuje się pewnymi specyficznymi cechami. Zasadnicze znaczenie ma to, że jest podejmowana nie przez przedstawicieli rządów i zawodowych dyplomatów (ściśle związanych instrukcjami), a przez parlamentarzystów, którzy są reprezentantami poszczególnych narodów, co daje im polityczną

⁸ Inter-Parliamentary Union, *About Us*, <https://www.ipu.org/about-us> [12.10.2019].

⁹ F.W. Weisglas, G. de Boer, *Parliamentary Diplomacy*, „The Hague Journal of Diplomacy” 2007, nr 2, s. 95–96.

legitymizację i nadaje odpowiedni wydźwięk moralny podejmowanym przez nich inicjatywom¹⁰, a jednocześnie prowadzone przez nich działania nie muszą wiązać ich rządów. W związku z tym mogą z większą łatwością funkcjonować w obszarach szczególnie wrażliwych, związanych z kwestiami trudnymi dla rządu danego państwa czy kontrowersyjnymi dla opinii międzynarodowej. Elastyczność w działaniu pozwala im również na bardziej otwarte dyskusje z partnerami z innych państw i promowanie innowacyjnych rozwiązań problemów międzynarodowych¹¹, co może budować pozytywny klimat dla właściwych negocjacji. Z drugiej strony, są oni często gotowi bardziej pryncypialnie i radykalnie artykułować swoje poglądy, niż robią to zawodowi dyplomaci, co z kolei nie musi sprzyjać łagodzeniu konfliktów.

Dyplomacja parlamentarna jest fenomenem, którego nie sposób jeszcze jednoznacznie skategoryzować, ale nie można go też nie dostrzegać, ponieważ posiada swój wymiar praktyczny, angażując członków parlamentów narodowych w politykę zagraniczną ich państw. Na pewno nie jest alternatywą dla klasycznej dyplomacji, ale wykraczając poza tradycyjne obszary pracy parlamentarnej, związanej z legislacją i kontrolą władzy wykonawczej, stanowi niewątpliwie dobre uzupełnienie polityki zagranicznej i klasycznej dyplomacji, prowadzonej przez rządy poszczególnych państw.

¹⁰ J. Jaskiernia, *Dyplomacja parlamentarna – nowe oblicze dyplomacji*, [w:] *Nowe oblicza dyplomacji*, B. Surmacz (red.), Lublin 2013, s. 184.

¹¹ D. Beetham, *Parliament and Democracy in the Twenty-First Century: A Guide to Good Practice*, Inter-Parliamentary Union 2006, s. 172–173.

Polski parlament i polscy parlamentarzyści wykazują dużą aktywność na arenie międzynarodowej, zwłaszcza w wymiarze regionalnym. Celem spotkań – będących przedmiotem analizy niniejszej publikacji – jest inicjowanie dyskusji na temat szeroko pojmowanego bezpieczeństwa regionu, współpracy politycznej, infrastrukturalnej, gospodarczej i kulturowej oraz wspólnych wartości łączących państwa Europy Środkowej i Wschodniej. Szczególną uwagę poświęca się wzmacnianiu istniejących formatów współpracy i wypracowywaniu wspólnego stanowiska np. na forum Unii Europejskiej. Kluczową kwestią omawianą w czasie spotkań jest również rola parlamentów narodowych w polityce międzynarodowej.

W niniejszej pracy podjęliśmy się analizy wybranych przykładów funkcjonowania dyplomacji parlamentarnej z udziałem polskich parlamentarzystów w latach 2015–2019: Inicjatywy Środkowoeuropejskiej, Konferencji Parlamentarnej Morza Bałtyckiego, współpracy międzyparlamentarnej państw Grupy Wyszehradzkiej, inicjatywy „Europa Karpat”, Zgromadzenia Parlamentarnego Sejmu i Senatu RP, Sejmu Republiki Litewskiej i Rady Najwyższej Ukrainy, Szczytu Przewodniczących Parlamentów Państw Europy Środkowej i Wschodniej oraz spotkań przewodniczących parlamentów państw Bukareszteńskiej Dziewiątki. Powyższe formy współpracy zostały uszeregowane chronologicznie według czasu kształtowania się wymiaru parlamentarnego w poszczególnych organizacjach. Zwrócono także uwagę na zasięg przestrzenny i zakres tematyczny ich działań oraz efektywność współpracy.

Jedną z najstarszych i największych struktur współpracy w regionie Europy Środkowej i Wschodniej jest Inicjatywa Środkowoeuropejska, której początki sięgają lat 80. Jej szeroki zakres działań, skupionych wokół zagadnień politycznych i gospodarczych, realizowany jest w trzech wymiarach, w tym na szczeblu parlamentarnym. Równie bogaty dorobek w zakresie projektów i inicjatyw związanych ze wzmocnieniem regionalnej współpracy cechuje Konferencję Parlamentarną Morza Bałtyckiego, która powstała w 1991 r. Jest ona płaszczyzną umożliwiającą wyrażanie różnych opinii i prezentowanie nowych idei w regionie – w ostatnich latach szczególną uwagę poświęcano wyzwaniom wynikającym z zanieczyszczenia Morza Bałtyckiego oraz kwestiom zacieśniania współpracy gospodarczej. W pierwszych latach XXI wieku między państwami Grupy Wyszehradzkiej doszło do instytucjonalizacji współpracy na poziomie parlamentarnym, co przybierało formę spotkań przewodniczących parlamentów oraz wyspecjalizowanych komisji. Dzięki stałemu zaangażowaniu wszystkich stron format ten jest efektywną platformą dialogu i wypracowywania konkretnych rozwiązań. Kolejny przykład współpracy parlamentarnej, która rozwinęła się wokół kwestii regionalnych, to inicjatywa „Europa Karpat”. O ile początkowo tematyka spotkań koncentrowała się na zagadnieniach związanych z ochroną środowiska, krajobrazem kulturowym i infrastrukturą regionu Karpat, o tyle obecnie obserwuje się poszerzenie debaty o kwestie dotyczące bezpieczeństwa oraz wyzwań stojących przed regionem, rozpatrywanych w perspektywach gospodarczych, kulturalnych i intelektualnych. Równie istotne z punktu widzenia Polski jest Zgromadzenie Parlamentarne Sejmu i Senatu RP, Sejmu

Republiki Litewskiej i Rady Najwyższej Ukrainy, zapoczątkowane w 2008 r. Jego celem jest przede wszystkim wspieranie dążeń Ukrainy do integracji europejskiej, ale również poprawa stosunków Polski z jej najbliższymi sąsiadami oraz rozszerzenie współpracy na różnych płaszczyznach. Pomaga ono również budować pozytywny wizerunek Polski oraz podtrzymywać bliskie stosunki także w wymiarze symbolicznym.

Na szczególną uwagę zasługują nowe przykłady dyplomacji parlamentarnej: Szczyt Przewodniczących Parlamentów Państw Europy Środkowej i Wschodniej oraz spotkania przewodniczących parlamentów państw Bukareszteńskiej Dziewiątki, do jakich doszło dzięki zaangażowaniu strony polskiej. Pierwszy z formatów został zaproponowany przez marszałka Sejmu RP Marka Kuchcińskiego w 2016 r., drugi – przez marszałka Senatu RP Stanisława Karczewskiego i przewodniczącego Senatu Rumunii Călina Popescu-Tăriceanu w 2017 r. Szczyty Przewodniczących Parlamentów Państw Europy Środkowej i Wschodniej charakteryzuje różnorodność tematów, spotkania przewodniczących parlamentów państw Bukareszteńskiej Dziewiątki poświęcone są zaś kwestiom obronności i bezpieczeństwa państw Europy Środkowej i Wschodniej. Mimo że obie inicjatywy nie mają do tej pory dużych osiągnięć czy doświadczeń, można oczekiwać, że spotkania te staną się istotnym instrumentem dialogu i koordynacji wspólnych działań na rzecz realizacji własnych interesów państw członkowskich.

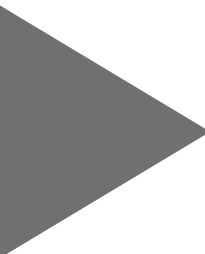
Omówione w publikacji przykłady dyplomacji parlamentarnej mają na celu przede wszystkim promowanie dialogu, wartości i idei europejskich, a także wzmacnianie współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa oraz politycznej,

gospodarczej, kulturalnej i społecznej. Obserwuje się intensyfikację działań i poszerzanie zakresu przedmiotowego spotań spowodowane wzrostem wyzwań i zagrożeń w Europie Środkowej i Wschodniej. Nie wszystkie działania są równie efektywne, dlatego należy dążyć do stałego zaangażowania strony polskiej w tym ważnym formacie współpracy wielostronnej.

Źródła

- Barston R.P., *Modern Diplomacy*, London–New York 1997.
- Beetham D., *Parliament and Democracy in the Twenty-First Century: A Guide to Good Practice*, Inter-Parliamentary Union 2006.
- Berridge G.R., *Diplomacy: Theory and Practice*, Basingstoke 1995.
- Inter-Parliamentary Union, *About Us*, <https://www.ipu.org/about-us>.
- Jaskiernia J., *Dyplomacja parlamentarna – nowe oblicze dyplomacji*, [w:] *Nowe oblicza dyplomacji*, B. Surmacz (red.), Lublin 2013.
- Kissinger H., *Dyplomacja*, Warszawa 1996.
- Nicolson H., *Diplomacy*, New York 1964.
- Półnowestfalski ład międzynarodowy, M. Pietraś, K. Marzęda (red.), Lublin 2008.
- Satow's *Guide to Diplomatic Practice*, Lord Gore-Booth (red.), London–New York 1979.
- Stavridis S., Jančić D., *The Rise of Parliamentary Diplomacy in International Politics*, „The Hague Journal of Diplomacy” 2016, nr 2–3.
- Stavridis S., *Parliamentary diplomacy: some preliminary findings*, Jean Monnet Working Papers in Comparative and International Politics, November 2002, nr 48.
- Sutor J., *Prawo dyplomatyczne i konsularne*, Warszawa 2000.
- Weisglas F.W., de Boer G., *Parliamentary Diplomacy*, „The Hague Journal of Diplomacy” 2007, nr 2.

White B., *Dyplomacja*, [w:] *Globalizacja polityki światowej. Wprowadzenie do stosunków międzynarodowych*, J. Bayliss, S. Smith (red.), Kraków 2008.

Agata Domachowska
Jan Muś

Współpraca parlamentarna w ramach Inicjatywy Środkowoeuropejskiej

Geneza

Inicjatywa Środkowoeuropejska (IŚE, Central European Initiative – CEI) jest zarówno najstarszą, jak i największą inicjatywą współpracy państw Europy Środkowej i Wschodniej. Wykształciła się z subregionalnej grupy roboczej Alps-Adriatic Working Group, ustanowionej z włoskiej inicjatywy w 1987 r. w celu wzmocnienia relacji pomiędzy trzema państwami: Włochami, Austrią oraz Jugosławią¹. Po dwóch latach (11 listopada 1989 r.) ta luźna formuła spotkań trzech graniczących ze sobą państw została rozszerzona o uczestnictwo Węgier, w wyniku czego powstała Inicjatywa Czerostronna, znana również jako Quadragonale².

¹ *Mittleuropa: Between Europe and Germany*, J.P. Katzenstein (red.), Providence–Oxford 1997, s. 35.

² A. Rudka, *Central Europe: Regional Cooperation and Beyond*, [w:] *The Emerging New Regional Order in Central and Eastern Europe*, T. Hayashi (red.), Sapporo 1997, s. 197; S. Devetak, *The Alpe-Adria as a Multinational Region*, „Slovene Studies” 1988, nr 1 (10), s. 27–35.

Zaangażowanie się Włoch we wzmacnianie tejże współpracy wielostronnej wynikało przede wszystkim z obawy przed rosnącą rolą Niemiec w regionie³. Rok później na spotkaniu w Wenecji do grupy przyłączyła się Czechosłowacja, tworząc Pentagonale. Gdy 27 lipca 1991 r. dołączyła do niej Polska, powstało Hexagonale⁴. Wskutek wybuchu wojny na Bałkanach członkostwo Jugosławii w Hexagonale zostało zawieszone. Zmiana nazwy na „Inicjatywa Środkowoeuropejska” nastąpiła w 1992 r. podczas szczytu w Wiedniu⁵.

Celem nowo powstałej Inicjatywy było przede wszystkim zniwelowanie istniejących podziałów między państwami mającymi odmienne doświadczenia historyczne (m.in. przynależność do dwóch różnych bloków w okresie zimnowojennym), a także przywrócenie współpracy nie tylko politycznej, ale też gospodarczej i kulturalnej, zahamowanej po zakończeniu II wojny światowej. IŚE miała zatem odgrywać rolę mostu pomiędzy subregionami – adriatyckim, alpejskim, bałtyckim, Morza Czarnego oraz Bałkanów⁶.

W kolejnych latach Inicjatywa Środkowoeuropejska sukcesywnie się poszerzała o następnych członków. Obecnie w jej skład wchodzi 17 państw: Albania, Białoruś, Bośnia i Hercegowina, Bułgaria, Chorwacja, Czarnogóra, Czechy, Macedonia Północna, Mołdawia, Polska, Rumunia, Serbia, Słowacja, Słowenia, Ukraina, Włochy oraz Węgry. Łączy za-

³ A. Orzelska-Stączek, *Współpraca regionalna w Europie Środkowo-Wschodniej w polskiej polityce zagranicznej*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” 2015, nr 2 (49), s. 242.

⁴ *Political Declaration of the Hexagonale Summit*, https://www.archiwum.nauka.gov.pl/g2/original/2013_05/3d1d6edfeaa9991f9bfacfc9f4502d.pdf [17.10.2019].

⁵ A. Ágh, *The Politics of Central Europe*, London 1998, s. 47.

⁶ Federal Ministry, Republic of Austria, *Central European Initiative (CEI)*, <https://www.bmeia.gv.at/en/european-foreign-policy/european-policy/central-european-initiative-cei> [18.10.2019].

tem państwa członkowskie UE, kandydatów do członkostwa, jak również państwa Partnerstwa Wschodniego.

Należy dodać, że w 2018 r. Austria, jedno z państw założycielskich, podjęła decyzję o wystąpieniu z IŚE. Rząd austriacki uznał, iż Inicjatywa Środkowoeuropejska nie odgrywa już tak znaczącej roli jak wcześniej i nie jest w stanie podołać wyzwaniom, z którymi musi się obecnie mierzyć Europa. Austria jednak dalej angażuje się politycznie, gospodarczo i finansowo, wspierając w procesie integracyjnym państwa Europy Południowo-Wschodniej aspirujące do członkostwa w UE⁷.

Zadaniami strategicznymi Inicjatywy Środkowoeuropejskiej pozostają: integracja europejska wykraczająca poza ramy Unii Europejskiej, zrównoważony rozwój, stabilność, spójność społeczna, bezpieczeństwo i dobrobyt oraz praworządność⁸. Szczegółowe cele zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tab. 1. Obszary i cele działalności Inicjatywy Środkowoeuropejskiej

Obszar	Cele
Sprawną i efektywną administracją	■ przetwarzanie i wymiana doświadczeń w zakresie migracji ■ promowanie bezpiecznych rozwiązań e-administracji ■ wzmocnienie zdolności instytucjonalnych i promowanie skutecznych środków antykorupcyjnych

⁷ Tamże.

⁸ CEI, <https://www.cei.int> [18.10.2019].

Wzrost gospodarczy	■ rozbudowa sieci transportowych ■ rozwój badań i innowacji ■ wspieranie przejścia do gospodarki o obiegu zamkniętym i biogospodarki oraz promocja niebieskiego wzrostu (wspieranie zrównoważonego wzrostu w sektorze morskim) ■ rozwój obszarów wiejskich
Ochrona środowiska	■ dostosowanie do zmian klimatycznych ■ promowanie zrównoważonej polityki energetycznej ■ zachowanie kapitału naturalnego, zwłaszcza różnorodności biologicznej
Współpraca międzykulturowa	■ promowanie dialogu międzykulturowego i zachowanie różnorodności kulturowej ■ ochrona dziedzictwa kulturowego i wspieranie branż kreatywnych ■ wspieranie dyplomacji kulturalnej ■ poprawa integracji społecznej osób z grup zagrożonych wykluczeniem
Wolność mediów	■ promowanie pluralizmu i niezależności mediów ■ poprawa jakości dziennikarstwa
Współpraca naukowa, edukacja i szkolenia	■ promowanie międzynarodowej współpracy naukowej i inicjatyw wspierających dyplomację naukową ■ wdrażanie idei uczenia się przez całe życie i rozwijania kompetencji poprzez mobilność w edukacji ■ rozwój wiedzy naukowej oraz potencjału technologicznego

Źródło: CEI, *What we do*, <https://www.cei.int/good-governance> [17.10.2019].

Organizacja

Inicjatywa Środkowoeuropejska stanowi forum między-państwowe, oparte na cyklicznych spotkaniach w trzech wymiarach: rządowym, parlamentarnym oraz biznesowym. Spotkania te mają na celu pogłębienie współpracy między państwami członkowskimi, reprezentowanymi przez instytucje publiczne.

W wymiarze rządowym najważniejszą rolę odgrywają coroczne szczyty IŚE, w których biorą udział przedstawiciele poszczególnych rządów. Zwykle organizowane są one jesienią przez państwo, które w danym roku sprawuje prezydencję⁹. Od 1 stycznia 2019 r. są nim Włochy. Z kolei podczas szczytu Inicjatywy Środkowoeuropejskiej w Zagrzebiu (4 grudnia 2018 r.) na nowego sekretarza generalnego sekretariatu wykonawczego IŚE został wybrany Roberto Antonione. Siedziba sekretariatu od 1996 r. mieści się w Trieście, a do jego zadań należy prowadzenie bieżącej aktywności IŚE oraz wdrażanie uzgodnionych projektów. Zapewnia on również administracyjne wsparcie pozostałym ciałom działającym w ramach Inicjatywy.

Na poziomie rządowym zapadają decyzje w sprawie dalszej współpracy politycznej i gospodarczej, działań IŚE, a także przyjęcia nowych członków. Oprócz jesiennych szczytów wiosną organizowane są spotkania ministrów spraw zagranicznych. Przewodniczy im szef dyplomacji państwa sprawującego prezydencję. Z kolei za koordynowanie współpracy, implementację oraz zarządzanie wspólnymi projektami odpowiada Komitet Narodowych Koordynatorów (Committee

⁹ CEI, *Governmental Dimension*, <https://www.cei.int/governmental-dimension> [17.10.2019].

of National Coordinators)¹⁰. Przy wsparciu sekretariatu IŚE przygotowuje on również dokumenty, które są dyskutowane podczas szczytów czy też spotkań ministrów spraw zagranicznych. Po stronie polskiej współpracę z Inicjatywą koordynuje Departament Polityki Europejskiej MSZ.

Wymiar parlamentarny tworzą spotkania parlamentarzyistów w ramach Zgromadzenia Parlamentarnego IŚE. Ze strony Polski w obradach tego ciała bierze udział delegacja Sejmu i Senatu. W poprzedniej kadencji (2015–2019) liczyła ona siedmiu przedstawicieli (dwóch senatorów i pięciu posłów). Byli to: Bogdan Rzońca (przewodniczący delegacji), Tomasz Głogowski, Kazimierz Gołojuch, Paweł Grabowski, Grzegorz Peczkis, Aleksander Szwed oraz Witold Zembaczyński¹¹. Ich zastępcami byli zaś: Jan Libicki, Antoni Mężydło, Piotr Polak, Ewa Kołodziej, Lidia Staroń, Jan Szewczak i Piotr Zgorzelski.

W ramach wymiaru parlamentarnego funkcjonują również trzy komitety ogólne: Komitet Ogólny ds. Gospodarczych, Komitet Ogólny ds. Politycznych i Wewnętrznych, a także Komitet Ogólny ds. Kultury¹². Podobnie jak ma to miejsce w ramach wymiaru rządowego, spotkania odbywają się dwa razy do roku (wiosną i jesienią). W pierwszym półroczu zbiera się Komitet Parlamentarny, a w drugim – Zgromadzenie Parlamentarne. Ponadto zgodnie z przyjętym regulaminem wszystkie komitety ogólne muszą się zebrać dwa miesiące przed planowanym posiedzeniem Zgromadze-

¹⁰ Tamże.

¹¹ CEI, *CEI – PD Members*, http://ceipd.camera.it/application/xmanager/projects/ceipd/attachments/upload_documento_ceip_d/files/000/000/096/CEI_National_delegations_2019.pdf [17.10.2019].

¹² CEI, *Parliamentary Dimension*, <https://www.cei.int/parliamentary-dimension> [17.10.2019].

nia Parlamentarnego. Często się jednak zdarza, że spotkania komitetów ogólnych odbywają się nieregularnie¹³.

Z kolei w ramach wymiaru biznesowego corocznie odbywa się Forum Biznesu IŚE¹⁴ – w tym samym czasie co szczyty głów państw członkowskich. Forum jest ważne również dla wymiaru parlamentarnego współpracy członków IŚE. Biorą w nim udział przede wszystkim przedstawiciele izb handlowych poszczególnych państw.

Istotną rolę w ramach Inicjatywy odgrywa Biuro Funduszu IŚE, działające przy Europejskim Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOR, European Bank for Reconstruction and Development). Zarządza ono funduszem Inicjatywy, utworzonym przez Włochy już w 1992 r.¹⁵ Fundusz ten miał na celu przede wszystkim wspieranie państw Europy Środkowo-Wschodniej, przechodzących transformację polityczną i gospodarczą. Obecnie obsługuje dwa programy: Program Współpracy Technicznej (Technical Cooperation Programme) oraz Program Wymiany Doświadczeń (Know-how Exchange Programme). Pierwszy z nich polega na udzielaniu pomocy w formie dotacji na wsparcie określonych elementów inwestycji i operacji EBOR¹⁶, drugi – na promowaniu w państwach nienależących do UE praktyk obowiązujących w państwach Unii Europejskiej¹⁷.

¹³ Senat RP, *Zgromadzenie Parlamentarne Inicjatywy Środkowoeuropejskiej*, <https://www.senat.gov.pl/kontakty-miedzyparlamentarne/stale-delegacje-do-zgromadzen-miedzyparlamentarnych/zgromadzenie-parlamentarne-inicjatywy-srodkowoeuropejskiej> [18.10.2019].

¹⁴ CEI, *Business Dimension*, <https://www.cei.int/business-dimension> [17.10.2019].

¹⁵ E. Cihelová, P. Hnát, *Subregionalism within the EU with Special Regard to the Groupings of which the Czech Republic is a Member*, „Prague Economic Papers” 2008, nr 1, s. 57.

¹⁶ CEI, *Technical Cooperation with EBRD*, <https://www.cei.int/cei-fund-ebord> [19.10.2019].

¹⁷ CEI, *CEI Know-how Exchange Programme*, <https://www.cei.int/kep> [19.10.2019].

Z kolei Fundusz Współpracy (CEI Cooperation Fund) ma na celu dofinansowywanie mniejszych projektów realizowanych przez państwa członkowskie Inicjatywy, tj. seminariów, kursów, treningów itp., mających na celu rozwój kontaktów międzyludzkich. Fundusz ten tworzony jest z corocznych składek członków IŚE¹⁸.

Znaczenie współpracy

Działania Inicjatywy Środkowoeuropejskiej przejawiają się przede wszystkim w organizacji międzynarodowych konferencji, spotkań, warsztatów i szkoleń. Inicjatywa stanowi forum dialogu politycznego między państwami, jak również platformę wymiany doświadczeń i know-how dla urzędników publicznych i pracowników sektora pozarządowego.

Biorąc pod uwagę, że celem zasadniczym IŚE jest nawiązanie dialogu oraz współpracy między państwami Europy Środkowej, Południowo-Wschodniej i Wschodniej, należy uznać, że cel ten osiągnięto, także w wymiarze międzyparlamentarnym. Środkowoeuropejska współpraca parlamentarna została ożywiona i pogłębiona. Członkowie parlamentów poszczególnych państw spotykają się w ramach Inicjatywy kilka razy do roku w różnych miastach państw członkowskich. W Polsce spotkanie zorganizowano tylko raz – 25 września 2018 r. w Warszawie odbyło się posiedzenie Komitetu Ogólnego ds. Gospodarczych.

Skutki funkcjonowania wymiaru parlamentarnego Inicjatywy, choć oczywiste, są mało wymierne. Wymiar parlamentarny współpracy regionalnej ma na celu przede

¹⁸ CEI, *CEI: Plan of Action 2018–2020*, [https://www.cei.int/sites/default/files/file/PoA%2020182020%20FINAL%20web%20\(006\).pdf](https://www.cei.int/sites/default/files/file/PoA%2020182020%20FINAL%20web%20(006).pdf) [19.10.2019].

wszystkim promowanie dialogu, wartości i idei europejskich. Przy takiej konfiguracji zadań trudno o namacalne efekty. Z pewnością funkcjonowanie wymiaru parlamentarnego IŚE przyczynia się do rozwoju relacji interpersonalnych między parlamentarzystami, co pośrednio wpływa pozytywnie na dynamikę stosunków międzypaństwowych.

Szeroki zakres przedmiotowy współpracy w ramach IŚE umożliwia parlamentarzystom podjęcie dyskusji w wielu różnych obszarach tematycznych. Zaletą dyplomacji parlamentarnej pozostaje także fakt, iż posłowie i senatorowie mogą w wiarygodny sposób wysyłać i odbierać określone sygnały i komunikaty polityczne, które następnie mogą być przekazywane na najwyższy poziom władzy, tj. do przewodniczących parlamentów, szefów rządów i głów państw.

Przykładem efektywnego działania Polski w ramach Inicjatywy Środkowoeuropejskiej było poprowadzenie dyskusji międzyparlamentarnej na temat koncepcji makroregionu Europy Karpat oraz projektu Via Carpatia¹⁹ w czasie posiedzenia Komitetu Ogólnego ds. Gospodarczych w Warszawie we wrześniu 2018 r. Uwagę zwraca jednak to, że w spotkaniu wzięły udział delegacje z ośmiu państw, przy czym nie przybyły delegacje ze Słowacji, z Czech, Mołdawii (państw ujętych w strategii dla makroregionu) ani Włoch, kluczowego państwa w ramach Inicjatywy²⁰. Brak partnerów z in-

¹⁹ CEI, *Programme "Infrastructure, road and energy, connections in the Central European Initiative region on the North – South axis, with special focus on Via Carpathia road construction project": Meeting of the General Committee on Economic Affairs of the Central European Initiative Parliamentary Dimension*, 24–26 September 2018, Warsaw, http://ceipd.came-ra.it/application/xmanager/projects/ceipd/attachments/upload_documento_ceip_d/files/ooo/ooo/158/PROGRAMME_GCEA_2018_24-26.09_EN.pdf [24.10.2019].

²⁰ CEI, *List of participants: Meeting of the General Committee on Economic Affairs of the Central European Initiative Parliamentary Dimension*, 24–26 September 2018, Warsaw, <http://>

nych państw należy uznać za odzwierciedlenie stosunkowo nieznaczej roli, jaką współcześnie odgrywa Inicjatywa Środkowoeuropejska w stosunkach regionalnych. W lutym 2019 r. w Sofii udało się także na forum IŚE przedstawić projekt dotyczący integracji europejskiej Bałkanów Zachodnich²¹, a wcześniej, w październiku 2016 r. omówić w Lublanie wspieraną przez Polskę koncepcję Unii Energetycznej, rozwijaną w ramach UE²².

Podsumowanie i perspektywy

Wymiar parlamentarny Inicjatywy Środkowoeuropejskiej może się stać ważnym kanałem transmisyjnym dla przekazywania i wyjaśniania polskiego stanowiska (idei, wartości i przekonań) w odniesieniu do szeregu zagadnień i problemów międzynarodowych partnerom na wschodzie i południowym wschodzie Europy. Obecnie IŚE stanowi jednak nie w pełni wykorzystywaną platformę spotkań parlamentarzystów reprezentujących większość państw Europy Środkowej, Południowo-Wschodniej i Wschodniej.

Uczestnictwo w Inicjatywie państw regionu umożliwia dyskusję na ważne dla polskiej polityki zagranicznej tematy w obszarze integracji europejskiej, handlu zagranicznego

ceipd.camera.it/application/xmanager/projects/ceipd/attachments/upload_documento_ceip_d/files/000/000/161/List_of_participants_CEI.pdf [24.10.2019].

²¹ CEI, *Conclusions of the meeting of the CEI PD General Committee on Political and Home Affairs on the "CEI contribution to the European Integration Processes in the Western Balkans Region – Synergy and Perspectives"*, 11 February 2019, Sofia, http://ceipd.camera.it/application/xmanager/projects/ceipd/attachments/upload_documento_ceip_d/files/000/000/173/Conclusions_en.pdf [24.10.2019].

²² CEI, *Draft Programme: Meeting of the General Committee on Economic Affairs of the CEI Parliamentary Dimension*, 10 October 2016, Ljubljana, http://ceipd.camera.it/application/xmanager/projects/ceipd/attachments/upload_documento_ceip_d/files/000/000/082/PROGRAMME_-_Economic_10_OCTOBER_2016.pdf [24.10.2019].

i inwestycji, polityki gospodarczej i bezpieczeństwa, a także dwu- i wielostronnej współpracy międzynarodowej. Podczas gdy ogólnoeuropejskie fora parlamentarne, np. Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy, Zgromadzenie Parlamentarne Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie czy sam Parlament Europejski, są zdominowane przez agendę narzuconą przez najważniejszych europejskich aktorów międzynarodowych, wymiar parlamentarny organizacji regionalnych, jaką jest Inicjatywa Środkowoeuropejska, pozostawia duże pole manewru państwom średnim.

Potencjalnym obszarem takiego dialogu parlamentarnego mogą być Partnerstwo Wschodnie oraz polityka rozszerzenia Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem problemów napotykaných w tym zakresie przez państwa regionu Bałkanów Zachodnich. Na współpracy parlamentarzystów IŚE zyskać może także Inicjatywa Trójmorza (np. w kwestii koordynacji projektów infrastrukturalnych). Dialog międzykulturowy i współpraca naukowa to kolejne ważne elementy polityki zagranicznej Polski, które potrzebują bardziej wszechstronnego poparcia ze strony instytucji krajowych, w tym Sejmu i Senatu. Wykorzystanie wymiaru parlamentarnego IŚE do celów promocji międzynarodowej współpracy naukowej oraz poznawania kultur państw i narodów Europy Południowo-Wschodniej będzie stanowić dobrą inwestycję w rozwój i przyszłość tej części Europy.

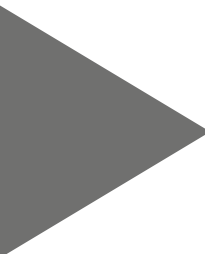
Źródła

Ágh A., *The Politics of Central Europe*, London 1998.

CEI – PD Members, http://ceipd.camera.it/application/xmanager/projects/ceipd/attachments/upload_documento_ceip_d/files/000/000/096/CEI_National_delegations_2019.pdf.

- CEI, *About us*, <https://www.cei.int/about-us>.
- CEI, *Business Dimension*, <https://www.cei.int/business-dimension>.
- CEI, *CEI Know-how Exchange Programme*, <https://www.cei.int/kep>.
- CEI, *Conclusions of the meeting of the CEI PD General Committee on Political and Home Affairs on the "CEI contribution to the European Integration Processes in the Western Balkans Region – Synergy and Perspectives"*, 11 February 2019, Sofia, http://ceipd.camera.it/application/xmanager/projects/ceipd/attachments/upload_documento_ceip_d/files/000/000/173/Conclusions_en.pdf.
- CEI, *Draft Programme: Meeting of the General Committee on Economic Affairs of the CEI Parliamentary Dimension*, 10 October 2016, Ljubljana, http://ceipd.camera.it/application/xmanager/projects/ceipd/attachments/upload_documento_ceip_d/files/000/000/082/PROGRAMME_-_Economic_10_OCTOBER_2016.pdf.
- CEI, *Governmental Dimension*, <https://www.cei.int/governmental-dimension>.
- CEI, *List of participants: Meeting of the General Committee on Economic Affairs of the Central European Initiative Parliamentary Dimension*, 24–26 September 2018, Warsaw, http://ceipd.camera.it/application/xmanager/projects/ceipd/attachments/upload_documento_ceip_d/files/000/000/161/List_of_participants_CEI.pdf.
- CEI, *Parliamentary Dimension*, <https://www.cei.int/parliamentary-dimension>.
- CEI, *Plan of Action 2018–2020*, [https://www.cei.int/sites/default/files/file/PoA%202018-2020%20FINAL%20web%20\(006\).pdf](https://www.cei.int/sites/default/files/file/PoA%202018-2020%20FINAL%20web%20(006).pdf).
- CEI, *Programme "Infrastructure, road and energy, connections in the Central European Initiative region on the north – south axis, with special focus on Via Carpathia road construction project": Meeting of the General Committee on Economic Affairs of the Central European Initiative Parliamentary Dimension*, 24–26 September 2018, Warsaw, <http://ceipd.camera.it/application/xmanager/projects/ceipd/>

- attachments/upload_documento_ceip_d/files/000/000/158/
PROGRAMME_GCEA_2018_24-26.09_EN.pdf.
- CEI, *Technical Cooperation with EBRD*, <https://www.cei.int/cei-fund-ebrd>.
- CEI, *What we do*, <https://www.cei.int/good-governance>.
- Cihelová E., Hnát P., *Subregionalism within the EU with Special Regard to the Groupings of which the Czech Republic is a Member*, „Prague Economic Papers” 2008, nr 1.
- Devetak S., *The Alpe-Adria as a Multinational Region*, „Slovene Studies” 1988, nr 1 (10).
- Federal Ministry, Republic of Austria, *Central European Initiative (CEI)*, <https://www.bmeia.gv.at/en/european-foreign-policy/european-policy/central-european-initiative-cei>.
- Mitteleuropa: *Between Europe and Germany*, J.P. Katzenstein (red.), Providence–Oxford 1997.
- Orzelska-Stączek A., *Współpraca regionalna w Europie Środkowo-Wschodniej w polskiej polityce zagranicznej*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” 2015, nr 2 (49).
- Political Declaration of the Hexagonale Summit*, https://www.archiwum.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2013_05/3d1d6edfeaa9991f9b-facfe9cf4502d.pdf.
- Rudka A., *Central Europe: Regional Cooperation and Beyond*, [w:] *The Emerging New Regional Order in Central and Eastern Europe*, T. Haya-shi (red.), Sapporo 1997.
- Senat RP, *Zgromadzenie Parlamentarne Inicjatywy Środkowoeuropejskiej*, <https://www.senat.gov.pl/kontakty-miedzyparlamentarne/stale-delegacje-do-zgromadzen-miedzyparlamentarnych/zgromadzenie-parlamentarne-inicjatywy-srodkowoeuropejskiej>.

Damian Szacawa

Konferencja Parlamentarna Morza Bałtyckiego

Geneza

Jedną z najstarszych struktur w regionie Morza Bałtyckiego (RMB) jest Konferencja Parlamentarna Morza Bałtyckiego (KPMB, Baltic Sea Parliamentary Conference, BSPC). Do pierwszego spotkania, w dniach 7–9 stycznia 1991 r., doszło z inicjatywy ówczesnego przewodniczącego parlamentu Finlandii – Kaleviego Sorsy. Konferencji Parlamentarnej na temat współpracy w obszarze Morza Bałtyckiego (pod taką nazwą KPMB funkcjonowała do 1999 r.) towarzyszyła duża zmienność i nieprzewidywalność rozwoju stosunków w RMB (wciąż istniał ZSRR, a kilka dni później doszło do bitwy o wieżę telewizyjną w Wilnie). Inicjatywa ta była zgodna z ówczesną polityką zagraniczną Finlandii, która stopniowo odchodziła od neutralności i opierała się na założeniu niepodzielności europejskiego bezpieczeństwa, wspieraniu transformacji społeczno-ekonomicznej w państwach nale-

żących do byłego bloku wschodniego oraz włączaniu Rosji w regionalne procesy integracyjne.

Począwszy od drugiego spotkania w Oslo w kwietniu 1992 r. współpraca między parlamentami narodowymi oparta jest na stabilniejszych zasadach, wśród których kluczowe znaczenie ma zwyczaj przyjmowania uchwał. Tym samym Konferencja rozpoczęła działalność jako forum dialogu politycznego między parlamentarzystami reprezentującymi wszystkie parlamenty narodowe państw RMB. Spotkanie w Oslo było istotne również dla określenia przyszłej roli KPMB, wobec której formułowane były różne oczekiwania. Z jednej strony uważano, iż Konferencja dała początek parlamentowi regionalnemu, a sami parlamentarzyści powinni się stać podstawą demokratycznego ładu międzynarodowego opartego na Europie regionów. Z drugiej zaś podkreślano, że nie powinna ona zostać kolejną instytucją formalną, tylko forum i platformą dla wyrażania różnych opinii i prezentowania nowych idei. O rozbieżności świadczy stanowisko Konferencji wobec Rady Państw Morza Bałtyckiego (RPMB), utworzonej na początku marca 1992 r., względem której parlamentarzyści formułowali różne oczekiwania¹.

W trakcie kolejnych lat działalność Konferencji skupiona była wokół promocji rozwiązań demokratycznych wśród państw postkomunistycznych, głównie na podstawie tradycji demokratycznych w państwach nordyckich. Zapewniały one wsparcie administracyjne oraz modelowe rozwiązania instytucjonalne. Istotnymi elementami zmieniającymi

¹ *Co-operation in the Baltic Sea Area: The Second Parliamentary Conference on Co-operation in the Baltic Sea Area: Report from a Conference Arranged by the Nordic Council at Stortinget, Oslo, Norway, 22–24 April 1992, Stockholm–Copenhagen 1992.*

znaczenie KPMB były rozszerzenie Unii Europejskiej (UE) o Finlandię i Szwecję oraz dążenia Polski i państw bałtyckich do integracji z UE². W czwartej konferencji (zorganizowanej w 1995 r. przez parlament Danii i Radę Nordycką) po raz pierwszy uczestniczył ówczesny przewodniczący Parlamentu Europejskiego Klaus Hänsch. Przedstawiono wtedy nową politykę UE, tzw. politykę Wymiaru Północnego, która formalnie została zapoczątkowana w 1998 r. Tym samym KPMB zaczęła odgrywać rolę pomostu między parlamentami państw UE, Parlamentem Europejskim oraz parlamentami państw pozostających poza UE³.

Organizacja

KPMB funkcjonuje na podstawie regulaminu wewnętrznego przyjętego w 1999 r., który określa strukturę oraz zasady podejmowania decyzji. W skład Konferencji wchodzi delegaci reprezentujący 11 parlamentów narodowych państw członkowskich RPMB⁴, 11 parlamentów regionalnych⁵ oraz 5 organizacji parlamentarnych⁶. Inne instytucje lub orga-

² J. Kurunmäki, *Challenges of Transnational Regional Democracy: Baltic Sea Parliamentary Conference, 1991–2015*, „Comparativ” 2016, nr 5 (26), s. 46–52.

³ C. Fasone, *The Baltic Sea Region as a Laboratory for Inter-parliamentary “Dialogue”*, [w:] *Parliamentary Dimensions of Regionalization and Globalization the Role of Inter-Parliamentary Institutions*, O. Costa, C. Dri, S. Stavridis (red.), New York 2013, s. 135.

⁴ Interesującym rozwiązaniem jest przyznanie miejsca dla dwóch instytucji Federacji Rosyjskiej, Dumy i Rady Federacji, które przysyłają dwie oddzielne delegacje. Pozostałe państwa, tj. Dania, Estonia, Finlandia, Islandia, Litwa, Łotwa, Niemcy, Norwegia, Polska i Szwecja, przysyłają po jednej delegacji. BSPC, *Rules of Procedure*, <https://www.bspc.net/rules-accepted-at-26th-bspc> [15.10.2019].

⁵ Spośród parlamentów regionalnych reprezentowane są obecnie: Wyspy Alandzkie, Wolne Hanzeatyckie Miasto Brema, Grenlandia, Wolne Hanzeatyckie Miasto Hamburg, obwód kaliningradzki, Republika Karelii, region Leningradu, Meklemburgia-Pomorze Przednie, miasto Petersburg, Szlezwik-Holsztyn oraz Wyspy Owcze. Tamże.

⁶ Swoich przedstawicieli wysyłają: Zgromadzenie Bałtyckie, Parlament Europejski, Rada Nordycka, Zgromadzenie Parlamentarne OBWE oraz Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy. Tamże.

nizacje, które utożsamiają się z misją, celami i priorytetami KPMB oraz jednocześnie są zainteresowane sprawami RMB, mogą uzyskać status obserwatora KPMB. Obecnie status ten ma 27 instytucji, m.in. RPMB, Komisja Europejska, Komisja Helsińska (HELCOM) i Nordycka Rada Ministrów⁷. Poszczególne delegacje różnią się wielkością, choć zgodnie z regu-
laminem nie powinny mieć więcej niż 5 przedstawicieli lub ich zastępców. W latach 2015–2019 delegacja Sejmu i Senatu RP na KPMB składała się z 5 członków (w tym 1 senatora) pod przewodnictwem posłanki Doroty Arciszewskiej-Mielewczuk (PiS)⁸.

Konferencja plenarna odbywa się raz do roku. Organizatorem jest jeden z parlamentów członkowskich na zasadzie rotacji. Jak dotąd Polska gościła obrady w latach: 1994 (3. KPMB – Warszawa), 1997 (6. KPMB – Gdańsk) i 2014 (23. KPMB – Olsztyn). Parlament goszczący ma szereg kompetencji i obowiązków, do których należą m.in. zapewnienie tłumaczeń (angielski jest językiem roboczym) oraz przygotowanie niezbędnych dokumentów i sporządzenie raportu. Po konsultacjach z Komisją Stałą Konferencji Parlamentarnej Morza Bałtyckiego (KS KPMB) gospodarz ustala także program konferencji. Rezolucje są przyjmowane w trakcie obrad na

⁷ Prawa i obowiązki obserwatora KPMB zawarte są w wytycznych przyjętych 28 stycznia 2010 r., zgodnie z którymi obserwatorzy uczestniczą w konferencjach plenarnych z prawem zabrania głosu, natomiast nie mają prawa do udziału w posiedzeniach organów KPMB w trakcie konferencji oraz w procedurach podejmowania decyzji. BSPC, *Guidelines for Observers to the BSPC*, <https://www.bspc.net/guidelines-for-observers-to-the-bspc> [15.10.2019].

⁸ Pozostałe osoby to posłowie Jerzy Borowczak (PO–KO), Grzegorz Długi (Kukiz'15) i Mirosław Suchoń (PO–KO) oraz senator Andrzej Mioduszewski (PiS). W trakcie ósmej kadencji członkami delegacji byli również Zbigniew Gryglas (niez., od 10.05.2017 do 17.10.2017) oraz Michał Stasiński (PO, od 14.01.2016 do 10.05.2017). Sejm RP, *Delegacja Sejmu i Senatu RP na Konferencję Parlamentarną Morza Bałtyckiego*, <http://www.sejm.gov.pl/SQL2.nsf/skladde?OpenAgent&47&PL> [15.10.2019].

podstawie zasady konsensusu, a zdania odmienne mogą być przedstawiane w czasie sesji plenarnej⁹.

Na czele KPMB stoi przewodniczący, wskazywany przez parlament organizujący następną konferencję plenarną (jego mandat trwa do zamknięcia konferencji plenarnej w kolejnym roku). Przewodniczący i jego dwaj zastępcy stoją jednocześnie na czele KS KPMB, która jest najważniejszą strukturą decyzyjną pomiędzy dorocznymi konferencjami. Oprócz nich w skład tej komisji wchodzi parlamentarzyści reprezentujący wszystkie parlamenty i organizacje parlamentarne KPMB. Struktura ta odpowiada za podejmowanie decyzji w kwestiach strategicznych obejmujących misję, priorytety polityczne, struktury robocze oraz sprawy natury finansowej i administracyjnej¹⁰. Komisja spotyka się co najmniej cztery razy w roku. W czasie spotkań uczestnicy zapoznają się z raportem z działalności RPMB oraz ze stosownymi politykami i strategiami UE, w tym politykami Wymiaru Północnego, a także przygotowują wstępny projekt rezolucji przyjmowanej na zakończenie konferencji plenarnej. W jej trakcie KS KPMB przekształca się w Komisję Redakcyjną, która wypracowuje kompromis w trudnych obszarach, uwzględniając przy tym propozycje wcześniej przesłanych poprawek.

⁹ BSPC, *Rules of Procedure*, <https://www.bspc.net/rules-accepted-at-26th-bspc> [15.10.2019].

¹⁰ Ponadto do jego uprawnień należą m.in.: przygotowanie dorocznej konferencji w porozumieniu z parlamentem, który jest gospodarzem wydarzenia; przygotowanie uchwały Konferencji, a następnie jej wdrażanie; przygotowanie wersji roboczej programu działania KPMB; przedstawienie w trakcie konferencji raportu z aktywności KPMB oraz realizacji programu działania; przygotowanie, zatwierdzenie i kontrola realizacji budżetu Wspólnego Mechanizmu Finansowego KPMB oraz utrzymywanie kontaktu z innymi właściwymi instytucjami w RMB i jego otoczeniu. Tamże.

W pracach nad ostateczną wersją uchwały konferencji plenarnej Komisję Redakcyjną wspomaga sekretariat KPMB, na którego czele stoi sekretarz generalny. Sekretariat jest ponadto odpowiedzialny za przygotowanie i uzupełnianie działań podejmowanych przez inne struktury KPMB, a także za ogólną koordynację działań KPMB, wsparcie administracyjne i organizacyjne oraz zarządzanie Wspólnym Mechanizmem Finansowym KPMB. Wynagrodzenie sekretarza generalnego oraz koszty operacyjne działalności sekretariatu są pokrywane ze składek wszystkich parlamentów narodowych i regionalnych. Roczny budżet wynosi obecnie ok. 180 tys. euro¹¹.

Wśród innych struktur KPMB można wymienić grupy robocze, obserwatorów oraz sprawozdawców. Funkcjonują oni na podstawie stosownych mandatów przyjętych przez KS KPMB i zatwierdzonych podczas konferencji plenarnej. W KPMB funkcjonuje obecnie tylko Grupa Robocza ds. Migracji i Integracji 2017–2019, utworzona 3 września 2017 r. Jej głównym celem jest wypracowanie stanowiska politycznego oraz rekomendacji w sprawie migracji i integracji, w tym analiza stanowiska państw RMB wobec kryzysu migracyjnego, ustalenie najlepszych praktyk w zakresie rozwiązywania problemów oraz przedstawienie wyzwań i możliwości stojących przed integracją. Na początku analizowanego okresu istniała ponadto Grupa Robocza ds. Zrównoważonej Turystyki 2015–2017, a w całej historii KPMB funkcjonowało

¹¹ Wysokość składki jest uzależniona od wielkości: każde z państw dużych wpłaca po 9,36% całości, państwa małe (Estonia, Islandia, Litwa i Łotwa) po 3,12%, a parlamenty regionalne po 2%. BSPC, *Rules of Procedure*, <https://www.bspc.net/rules-accepted-at-26th-bspc> [15.10.2019].

jeszcze pięć innych grup roboczych¹². Ich zalecenia są teraz wdrażane przez państwa RMB oraz monitorowane przez sprawozdawców KPMB¹³. Obserwatorzy przyglądają się zaś obradom stosownych struktur Komisji Helsińskiej.

Znaczenie współpracy

Główne zadania KPMB skupione są na podniesieniu wśród poszczególnych członków świadomości dotyczącej aktualnych zagadnień regionalnych, kształtujących interesy polityczne państw regionu, na sterowaniu różnymi inicjatywami wspierającymi zrównoważony rozwój społeczny i gospodarczy przyjazny dla środowiska RMB oraz na ich promowaniu, a także na zwiększaniu widoczności RMB i jego spraw w szerszym europejskim kontekście.

W latach 2015–2019 odbyły się cztery konferencje plenarne, podczas których parlamentarzyści i zaproszeni goście dyskutowali na wiele tematów dotyczących regionu Morza Bałtyckiego (kolejno w Rydze, Hamburgu, Maarianhaminie i Oslo). W trakcie pierwszej z nich, a zarazem jubileuszowej, 25. konferencji plenarnej, zorganizowanej

¹² W kolejności chronologicznej były to grupy robocze ds.: eutrofizacji (2006–2007), rynku pracy i opieki społecznej (2007–2009), zintegrowanej polityki morskiej (2009–2011), zielonego wzrostu i efektywności energetycznej (2011–2013) oraz innowacji w pomocy społecznej i zdrowotnej (2013–2015). Zob. więcej: I. Śmigierska-Belczak, *Instytucjonalizacja stosunków międzynarodowych w regionie Morza Bałtyckiego*, Toruń 2014, s. 249–252.

¹³ Na podstawie zaleceń poprzednich grup roboczych funkcjonują obecnie sprawozdawcy ds.: zrównoważonej turystyki (Sylvia Bretschneider i Sara Kemetter), eutrofizacji (Saara-Sofia Sirén), rynku pracy i opieki społecznej (Pyry Niemi), innowacji w pomocy społecznej i zdrowotnej (Olaug Bollestad), zintegrowanej polityki morskiej (Jochen Schulte i Jörgen Pettersson) oraz zielonego wzrostu i efektywności energetycznej (Cecilie Tenfjord-Toftby i Oleg Niłow). Z kolei bez wsparcia w postaci działalności grupy roboczej funkcjonuje sprawozdawca KPMB ds. kultury Karin Gaardsted, która ma za zadanie obserwowanie rozwoju tej płaszczyzny. Zob. więcej: BSPC, <https://www.bspc.net/about-bspc/the-baltic-sea-parliamentary-conference/> [15.10.2019].

przez parlament Łotwy w dniach 28–30 sierpnia 2016 r., uczestnicy dyskutowali o wyzwaniach stojących przed regionem na drodze do osiągnięcia statusu regionu modelowego w zakresie jakości oferty edukacyjnej. Szczególny nacisk położono na rozwój konkurencyjności w RMB, która może zostać zwiększona dzięki dalszemu rozwijaniu połączeń między systemami edukacji a rynkiem pracy (sesja pod przewodnictwem Doroty Arciszewskiej-Mielewczyk). Specjalna sesja została poświęcona 25-leciu współpracy w ramach KPMB; podkreślono wówczas znaczenie dialogu w RMB oraz konieczność współpracy z pozostałymi formami integracji regionalnej¹⁴.

Gospodarzem 26. konferencji plenarnej (3–5 września 2017 r.) był parlament Wolnego Hanzeatyckiego Miasta Hamburga (Bürgerschaft). Obrady zorganizowano wokół czterech sesji poświęconych współpracy w RMB, demokratycznemu uczestnictwu w erze cyfrowej, nauce i badaniom oraz zrównoważonej turystyce. Ostatnia sesja była połączona z prezentacją raportu końcowego Grupy Roboczej ds. Zrównoważonej Turystyki, w którym podkreślono, iż ze względu na dynamiczny wzrost turystyki w RMB rośnie znaczenie wymiany doświadczeń w zakresie najlepszych praktyk ochrony środowiska i zmniejszania wpływu na zmiany klimatu (np. poprzez optymalizację szlaków komunikacyjnych). Na zakończenie konferencji parlamentarzyści za-

¹⁴ BSPC, *The 25th Baltic Sea Parliamentary Conference, Riga, 28–30 August 2016*, <https://www.bspc.net/annual-conferences/25th-baltic-sea-parliamentary-conference-riga-28-30-august-2016> [28.10.2019].

akceptowali decyzję KS KPMB dotyczącą powołania Grupy Roboczej ds. Migracji i Integracji 2017–2019¹⁵.

W trakcie przedostatniej jak dotąd konferencji plenarnej (26–28 sierpnia 2018 r., Maarianhamina – stolica Wysp Alandzkich) parlamentarzyści poruszyli zagadnienia współpracy w RMB i wspierania zrównoważonej energii, a także wezwali do dalszych działań w zakresie polityki ochrony środowiska (wizja zdrowego Morza Bałtyckiego)¹⁶.

Ostatnia konferencja plenarna odbyła się w Oslo w dniach 25–27 sierpnia 2019 r. i obejmowała cztery tematy: migrację i integrację, współpracę regionalną, przyszłość rynku pracy oraz ochronę oceanów w celu implementacji Celów Zrównoważonego Rozwoju 2030. Obrady były połączone ze spotkaniem ministrów pracy, którzy przedstawili parlamentarzystom polityki narodowe dotyczące kształtowania rynku pracy. Współprzewodniczącą sesji była Dorota Arciszewska-Mielewczyk, a reprezentujący Polskę podsekretarz stanu Kazimierz Kuberski wygłosił referat na temat polskiej perspektywy wobec wyzwań dla rynku pracy. W trakcie tej ostatniej konferencji uczestnicy zapoznali się z raportem Grupy Roboczej ds. Migracji i Integracji, w którym podkreślono, iż różnice, widoczne w polityce migracyjnej państw RMB, wynikają z odrębnych doświadczeń historycznych i kultury politycznej¹⁷.

¹⁵ BSPC, *The 26th Baltic Sea Parliamentary Conference, Hamburg, 3–5 September 2017*, <https://www.bspc.net/annual-conferences/the-26th-baltic-sea-parliamentary-conference-hamburg-3-5-september-2017> [28.10.2019].

¹⁶ BSPC, *The 27th Baltic Sea Parliamentary Conference, Mariehamn, 26–28 August 2018*, <https://www.bspc.net/annual-conferences/the-27th-baltic-sea-parliamentary-conference-mariehamn-26-28-august-2018> [28.10.2019].

¹⁷ BSPC, *The 28th Baltic Sea Parliamentary Conference, Oslo, 25–27 August 2019*, <https://www.bspc.net/annual-conferences/the-28th-baltic-sea-parliamentary-conference-oslo-25-27-august-2019> [28.10.2019].

Uchwały KPMB przyjmowane w trakcie poszczególnych konferencji zawierały podsumowanie obrad danych sesji, które wynikały z przyjętych rocznych planów działania. Trzy płaszczyzny pojawiały się najczęściej. Po pierwsze, w każdej z uchwał znalazły się odniesienia do aktualnej współpracy w regionie. Zwracano w nich uwagę na znaczenie pokojowego i bliskiego sąsiedztwa, opartego na wartościach demokratycznych, zasadzie praworządności, ochronie praw człowieka i zapewnieniu równych możliwości, a także na bliską współpracę ze strukturami regionalnymi (RPMB, HELCOM). Po drugie, Konferencja wielokrotnie podkreślała konieczność podjęcia pilnych działań przez rządy państw regionu w celu skuteczniejszej implementacji Celów Zrównoważonego Rozwoju. Podnoszono m.in. kwestie wyzwań i zagrożeń wynikających z zanieczyszczenia Morza Bałtyckiego odpadami pochodzącymi ze statków, eutrofizacji czy zintegrowanej polityki morskiej. Po trzecie, delegatom bliskie były zagadnienia rozwoju i wzrostu współpracy gospodarczej. Wskazywali oni, iż dzięki wysokiej innowacyjności badań naukowych oraz mobilności pracowników region Morza Bałtyckiego może konkurować z innymi regionami świata.

Podsumowanie i perspektywy

W analizowanym okresie Polska wykorzystywała Konferencję Parlamentarną Morza Bałtyckiego na dwa sposoby. Po pierwsze, jako forum prezentacji polityki zagranicznej Polski w odniesieniu do RMB. Ambasador Michał Czyż w trakcie 25. KPMB podsumował przewodnictwo Polski w RPMB (zakończone 30 czerwca 2016 r.), wskazując na osiągnięcia w ramach trzech długoterminowych priorytetów, m.in.

uzgodnienie i przyjęcie Deklaracji 2030 dotyczącej implementacji Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ w RMB. Podkreślił starania Polski, aby RPMB nadal funkcjonowała jako forum współpracy wielostronnej, gwarantujące stabilność i wzrost dobrobytu w ramach RMB. Zwrócił także szczególną uwagę na konieczność wzmocnienia regionalnej synergii pomiędzy funkcjonującymi strukturami, tj. RPMB, Strategią UE dla Regionu Morza Bałtyckiego oraz politykami Wymiaru Północnego UE¹⁸.

Po drugie, Polska traktuje KPMB jako platformę, za pomocą której przedstawiciele rządu prezentują parlamentarzystom z regionu założenia i doświadczenia w zakresie realizacji polityk sektorowych. Dzięki temu możliwe są wymiana doświadczeń oraz lepsze zrozumienie wewnętrznych uwarunkowań poszczególnych państw. Ponadto KPMB jest miejscem poszukiwania sojuszników przy realizacji interesów państwa w odniesieniu do różnych płaszczyzn. Wydaje się, że ten instrument powinien być wykorzystywany przez delegatów częściej, np. poprzez zabieranie głosu w trakcie sesji konferencji plenarnych.

KPMB pozostaje aktywną instytucją w RMB, która wspiera działalność podejmowaną przez Radę oraz liczne organizacje pozarządowe. Co istotne, zapewnia im legitymację parlamentarną, dzięki której współpraca w regionie nabiera kompleksowego charakteru. Umożliwia również wymianę doświadczeń i informacji, a co za tym idzie – ułatwia adaptację do zachodzących wyzwań. Uczestnictwo delegatów w spotkaniach wielostronnych, w trakcie których omawiane

¹⁸ BSPC, *Czyż speech at 25 BSPC*, <https://www.bspc.net/rpmb-presentation-polish-chair-to-bspc-28-august-2016> [20.10.2019].

są zagadnienia kluczowe dla przyszłości regionu, pozwala również na wypracowanie wspólnego stanowiska oraz na próbę poszukiwania rozwiązań, które będą możliwe do zaakceptowania przez wszystkich partnerów, zarówno tych należących do Unii Europejskiej, jak i tych pozostających poza nią.

Źródła

BSPC, *Czyż speech at 25 BSPC*, <https://www.bspc.net/rpmb-presentation-polish-chair-to-bspc-28-august-2016>.

BSPC, *Guidelines for Observers to the BSPC*, <https://www.bspc.net/guidelines-for-observers-to-the-bspc>.

BSPC, *Rules of Procedure*, <https://www.bspc.net/rules-accepted-at-26th-bspc>.

BSPC, *The 25th Baltic Sea Parliamentary Conference, Riga, 28–30 August 2016*, <https://www.bspc.net/annual-conferences/25th-baltic-sea-parliamentary-conference-riga-28-30-august-2016>.

BSPC, *The 26th Baltic Sea Parliamentary Conference, Hamburg, 3–5 September 2017*, <https://www.bspc.net/annual-conferences/the-26th-baltic-sea-parliamentary-conference-hamburg-3-5-september-2017>.

BSPC, *The 27th Baltic Sea Parliamentary Conference, Mariehamn, 26–28 August 2018*, <https://www.bspc.net/annual-conferences/the-27th-baltic-sea-parliamentary-conference-mariehamn-26-28-august-2018>.

BSPC, *The 28th Baltic Sea Parliamentary Conference, Oslo, 25–27 August 2019*, <https://www.bspc.net/annual-conferences/the-28th-baltic-sea-parliamentary-conference-oslo-25-27-august-2019>.

Co-operation in the Baltic Sea Area: The Second Parliamentary Conference on Co-operation in the Baltic Sea Area: Report from a Conference Ar-

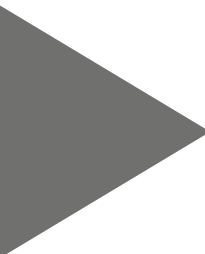
ranged by the Nordic Council at Stortinget, Oslo, Norway, 22–24 April 1992, Stockholm–Copenhagen 1992.

Fasone C., *The Baltic Sea Region as a Laboratory for Inter-parliamentary "Dialogue"*, [w:] *Parliamentary Dimensions of Regionalization and Globalization the Role of Inter-Parliamentary Institutions*, O. Costa, C. Dri, S. Stavridis (red.), New York 2013.

Kurunmäki J., *Challenges of Transnational Regional Democracy: Baltic Sea Parliamentary Conference, 1991–2015*, „Comparativ” 2016, nr 5 (26).

Sejm RP, Delegacja Sejmu i Senatu RP na Konferencję Parlamentarną Morza Bałtyckiego, <http://www.sejm.gov.pl/SQL2.nsf/skladdel?OpenAgent&47&PL>.

Śmigierska-Belczak I., *Instytucjonalizacja stosunków międzynarodowych w regionie Morza Bałtyckiego*, Toruń 2014.

Dominik Héjj

Współpraca parlamentarna w ramach Grupy Wyszehradzkiej

Geneza

Grupa Wyszehradzka (V4) jest nieformalną, regionalną formą współpracy w Europie Środkowej, której tradycje sięgają 1991 r. Początkowo w jej skład wchodziły trzy państwa (Czechosłowacja, Polska i Węgry), a następnie od 1993 r. cztery państwa, co było konsekwencją rozpadu Czechosłowacji na Czechy i Słowację.

Podstawowym celem Grupy Wyszehradzkiej było koordynowanie polityk poszczególnych partnerów w procesie akcesji do NATO oraz Unii Europejskiej. Następnie, po przystąpieniu w 2004 r. wszystkich państw V4 do UE, poszukiwano wciąż nowych form współpracy, realizowanych potem w ramach V4+. Są to spotkania, w których poza państwami V4 udział bierze państwo spoza Grupy – np. Egipt czy Izrael.

Od 1998 r. główną platformą rozwoju współpracy wyszehradzkiej są spotkania na poziomie prezydentów, premierów oraz szefów poszczególnych resortów. W 2003 r. odbyło

się pierwsze wspólne posiedzenie przewodniczących parlamentów, podczas którego postanowiono o zacieśnieniu współpracy parlamentów czterech państw wchodzących w skład V4. Warto w tym miejscu nadmienić, że już w pierwszym spotkaniu V4, w kwietniu 1990 r., poza prezydentami i premierami udział wzięli także parlamentarzyści.

Organizacja

Wstępem do instytucjonalizacji współpracy parlamentarnej było pierwsze spotkanie przewodniczących parlamentów V4, które odbyło się 13 stycznia 2003 r. Wyrażono wówczas wolę silniejszego uwzględnienia we współpracy komponentu parlamentarnego, na poziomie zarówno przewodniczących parlamentów, jak i komisji parlamentarnych. Nieco ponad cztery lata później, 18 kwietnia 2007 r. w trakcie spotkania przewodniczących parlamentów w Pradze powzięto decyzję o regularnych dorocznych spotkaniach przewodniczących parlamentów. Miały być one organizowane w tym państwie, które w danym czasie sprawowało prezydencję w ramach V4. Natomiast spotkania na poziomie poszczególnych komisji parlamentarnych miały odbywać się w zależności od potrzeb¹.

We wspólnych posiedzeniach komisji parlamentarnych brali udział głównie przewodniczący komisji spraw zagranicznych, komisji obrony oraz komisji integracji europejskiej. Rozszerzono również katalog zagadnień poruszanych na komisjach poprzez wyodrębnienie organów zajmujących

¹ Ośrodek Informacji i Dokumentacji Europejskiej, *Porozumienie przewodniczących parlamentów państw Grupy Wyszehradzkiej w sprawie instytucjonalizacji współpracy na poziomie parlamentarnym*, http://oide.sejm.gov.pl/oide/images/files/international/porozumienie_wyszehrad_pl.pdf [15.10.2019].

się sprawami gospodarczymi, społecznymi, rolnictwem, administracją i rozwojem regionalnym.

W 2014 r. na spotkaniu w Wyszehradzie nastąpiło wzmocnienie współpracy parlamentów państw V4. W porozumieniu, zawartym przez parlamentarne komisje spraw zagranicznych, ustalono nowe ramy współpracy parlamentarnej, stanowiące uzupełnienie dotychczasowej formuły. Przyjęto, że spotkania powinny odbywać się raz w roku, w dzień poprzedzający spotkanie przewodniczących parlamentów, natomiast spotkania komisji ds. europejskich będą się odbywały co 6 miesięcy. Do priorytetowych obszarów współpracy parlamentarnej zaliczono politykę zagraniczną i obrony, a także kwestie gospodarcze i rozwoju regionalnego².

Na zakończenie większości spotkań przewodniczących, ale także poszczególnych komisji parlamentarnych, przyjmowane są dokumenty końcowe (wspólne oświadczenia, memoranda, deklaracje końcowe). Są one przekazywane do Sekretariatu COSAC, tj. Konferencji Komisji ds. Unijnych Parlamentów Unii Europejskiej (fr. *Conférence des Organes Spécialisés dans les Affaires Communautaires*), co nadaje im charakteru wspólnego stanowiska.

Obecnie spotkania parlamentarzystów V4 stanowią platformę wymiany opinii w kwestiach istotnych dla poszczególnych państw członkowskich, umożliwiają także koordynację wspólnych stanowisk, które są następnie prezentowane na forum Unii Europejskiej. Priorytety spotkań uzależnione

² Ośrodek Informacji i Dokumentacji Europejskiej, *Porozumienie na temat parlamentarnego wymiaru współpracy państw Grupy Wyszehradzkiej przyjęte przez komisje spraw zagranicznych parlamentów państw Grupy Wyszehradzkiej*, Wyszehrad, 30 stycznia 2014 r., http://oide.sejm.gov.pl/oide/images/files/international/KSZ_Wyszehrad/porozumienie.pdf [15.10.2019].

są od interesów poszczególnych państw sprawujących prezydencję w ramach V4. Na przykład Polska mocno akcentowała sprawę przyszłości Unii Europejskiej, także w wymiarze suwerenności państw członkowskich. Ponadto dyskutowano na temat bezpieczeństwa w regionie. Rozważano również różne możliwości dalszego pogłębiania współpracy parlamentarnej w ramach Grupy Wyszehradzkiej, a także Funduszu Wyszehradzkiego. W bieżącej agendzie politycznej wiele mówi się o wypracowaniu wspólnego stanowiska w sprawie negocjacji budżetowych w kolejnej perspektywie 2021–2027 oraz wspólnej polityki rolnej.

Znaczenie współpracy

Współpraca parlamentarna Grupy Wyszehradzkiej odbywa się na dwóch poziomach – przewodniczących parlamentów oraz wyspecjalizowanych komisji, działających w poszczególnych sektorach. W latach 2015–2019 odbyło się siedem szczytów przewodniczących parlamentów. Co jednak warto podkreślić, na żadnym ze spotkań odbywających się w Polsce (Przemyśl 2016, Warszawa 2017) nie przyjęto dokumentu końcowego, a zatem dokumentu, który byłby prezentowany jako wspólne stanowisko na forum COSAC. Podobnie było w przypadku szczytów w Czechach (2016 i 2019) oraz jednego szczytu z parlamentarzystami z państw Beneluksu na Słowacji (2019).

Dokumenty końcowe, stanowiące wiążące ustalenia, powzięto w marcu 2015 r. na Słowacji oraz podczas prezydencji Węgier w marcu 2018 r. w Budapeszcie³. W słowackiej sze-

³ Ośrodek Informacji i Dokumentacji Europejskiej, *Spotkania przewodniczących parlamentów państw Grupy Wyszehradzkiej*, http://oide.sejm.gov.pl/oide/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=13&Itemid=303 [15.10.2019].

ściostronicowej deklaracji odwołano się m.in. do „potencjału współpracy międzyparlamentarnej i dyplomacji parlamentarnej, nie tylko w regionie wyszehradzkim, ale także w wymiarze wielostronnym, głównie w UE”⁴. W związku z tym wyrażono „determinację i zaangażowanie na rzecz promowania aktywnego udziału parlamentów narodowych w tworzeniu polityki UE, a także dialogu międzyparlamentarnego w sprawach europejskich”. Z kolei w 2018 r. w Budapeszcie podkreślano m.in. konieczność wzmocnienia roli parlamentów narodowych w tworzeniu prawa europejskiego, dążenia do pogłębiania i rozszerzania współpracy z państwami aspirującymi do członkostwa w Unii Europejskiej oraz NATO, tj. głównie z regionem Bałkanów Zachodnich⁵.

Warto dostrzec interesującą zależność dotyczącą faktu, że na przestrzeni lat w procesie instytucjonalizacji współpracy parlamentarnej w ramach V4 większość strategicznych deklaracji przyjmowano na Węgrzech. Wszystkim spotkaniom, które odbywały się w ramach prezydencji Węgier, towarzyszyły deklaracje i konkluzje, które po przyjęciu trafiały do COSAC. Oznacza to, że w zewnętrznym postrzeganiu kooperacji V4 wiodącą czy też strategiczną rolę można przypisywać Węgrom.

Współpraca parlamentarna w ramach V4 bez wątpienia pozostaje najskuteczniejszą formą wypracowywania wspólnego stanowiska negocjacyjnego i koordynacji poszcze-

⁴ Ośrodek Informacji i Dokumentacji Europejskiej, *Deklaracja końcowa. Spotkanie przewodniczących parlamentów państw V4. Bratysława, 19–20 marca 2015 r.*, http://oide.sejm.gov.pl/oide/images/files/international/wyszehrad_przewodniczacy12_pl.pdf [15.10.2019].

⁵ Ośrodek Informacji i Dokumentacji Europejskiej, *Wspólne oświadczenie na oficjalnym spotkaniu Przewodniczących Parlamentów Grupy Wyszehradzkiej. Budapeszt, 2 marca 2018 r.*, http://oide.sejm.gov.pl/oide/images/files/international/v4_wspolne_oswiadczenie.pdf [15.10.2019].

gólnych polityk państw Grupy Wyszehradzkiej. Jest ona pozbawiona czynnika „wielkiej polityki”, tj. konsultacji na szczepie prezydentów i premierów, którym często towarzyszy negatywna refleksja na temat zasadniczych rozbieżności pomiędzy partnerami. To właśnie gremium parlamentarne proponuje konkretne rozwiązania, które następnie są konsultowane i wdrażane. Przedmiotem dyskusji w ramach współpracy parlamentarnej V4 były m.in. następujące kwestie: przyszłość UE po wyjściu Wielkiej Brytanii, wspólne stanowisko V4 w sprawie tzw. pracowników delegowanych, budżet UE w horyzoncie finansowym 2021–2027, budowanie potencjału konkurencyjnego państw V4, przeciwdziałanie podwójnym standardom na rynku spożywczym, tj. dystrybucji w państwach Europy Środkowej produktów o niższej jakości aniżeli te dostępne w państwach Europy Zachodniej, współpraca w obszarach ekologii, infrastruktury energetycznej, telekomunikacyjnej i transportowej, a także zrównanie dopłat dla rolników. Istotnym elementem była również koordynacja stanowisk państw Grupy Wyszehradzkiej wobec migracji.

Wspólne stanowisko zdecydowanie wzmacnia pozycję negocyjną państw V4, jednakże należy pamiętać, że szczególnie w przypadku negocjacji nowych ram finansowych nie bez znaczenia pozostanie fakt, że Słowacja przynależy do strefy euro, co wobec pomysłów integrujących „jądro” eurostrefy będzie miało konkretne skutki – bardziej pozytywne dla Słowacji, mniej pozytywne dla pozostałych partnerów.

Poza „twardą” polityką, w ramach współpracy państw V4 odbywają się konferencje historyczne, wydarzenia kulturalne czy sportowe, które kultywują wspólne dziedzictwo

regionalnej współpracy, a jednocześnie przekazują je także młodym – ich kontynuatorom w przyszłości.

Podsumowanie i perspektywy

Bez wątpienia współpraca w ramach Grupy Wyszehradzkiej na szczeblu parlamentarnym jest potrzebna i pożyteczna, a jej kontynuacja jest raczej niezagrażona, i to bez względu na poszczególne opcje polityczne sprawujące władzę w państwach V4. Zasadne wydaje się dołączenie do istniejących już komisji wyspecjalizowanych (ds. europejskich, ds. administracji publicznej i rozwoju regionalnego, spraw zagranicznych, gospodarki, obrony, rolnictwa i ds. opieki społecznej) instrumentu, który służyłby pogłębianiu współpracy energetycznej. Chociaż państwa V4 w sposób odmienny definiują swoje bezpieczeństwo energetyczne, to jednak współpraca na tym polu jest potrzebna, m.in. w rozbudowie infrastruktury energetycznej czy podejmowaniu współpracy na rzecz budowy hubów gazowych i magazynów, w których można byłoby gromadzić gaz, by zapewnić jego nieprzerwane dostawy. W obszarze energetyki zasadne byłoby także wspólne dążenie do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych. Tego typu koordynacja jest wyraźnie potrzebna, nie tylko w świetle dyrektyw o udziale odnawialnych źródeł energii w miksie energetycznym poszczególnych państw, ale także m.in. deklaracji Węgier o całkowitej rezygnacji z węgla do końca 2030 r.

Należy dążyć do intensyfikacji współpracy w ramach komisji wyspecjalizowanych, częstość ich spotkań nie jest bowiem zadowalająca. Jedynie komisje ds. europejskich zachowują regularność spotkań. Ostatnie spotkanie komisji ds. opieki społecznej odbyło się w grudniu 2017 r. To szcze-

gólnie ważne gremium, gdyż to w jego ramach można podejmować inicjatywy na rzecz poprawy sytuacji demograficznej w poszczególnych państwach członkowskich. W tym samym roku po raz ostatni zebrała się komisja ds. zagranicznych. W 2018 r. ostatni raz spotkali się członkowie komisji gospodarki, a to właśnie na jej forum można opracować modelowe rozwiązania dotyczące koordynacji polityk zatrudnienia. Należy pamiętać, iż w najbliższym czasie państwa Grupy Wyszehradzkiej będą borykały się z problemem rosnącego deficytu siły roboczej.

Dla utrzymania konkurencyjności regionu potrzebne będą również systemowe rozwiązania zmierzające do zmniejszenia uzależnienia od kapitału zagranicznego, głównie niemieckiego, co sytuację w tych państwach jeszcze bardziej wiąże z kondycją niemieckiej gospodarki, wchodzącej w okres spowolnienia. Istotne jest także zwiększenie presji na poszczególne rządy państw V4 w celu zabezpieczenia środków finansowych na modernizację już istniejących szlaków komunikacyjnych łączących państwa Grupy Wyszehradzkiej, ale również budowę nowych.

Współpraca państw Grupy Wyszehradzkiej na forum parlamentów narodowych daje skuteczną możliwość oddziaływania na otoczenie zewnętrzne – tj. głównie Unię Europejską. Inicjatywa ta ma znaczący potencjał do dalszego rozwijania współpracy, a pozbawienie wymiaru parlamentarnego bieżącej agendy politycznej zwiększa szanse na skuteczną koordynację stanowisk. Należy zadbać o to, aby każde posiedzenie kończyło się konkluzjami, które przesyłane są do COSAC, co daje możliwość prezentacji wspólnego stanowiska V4 w najważniejszych kwestiach.

Warto poszerzać współpracę w dziedzinie obronności, głównie cyberbezpieczeństwie, które staje się obecnie jednym z najważniejszych zagrożeń bezpieczeństwa państw. Wydaje się natomiast, że w dziedzinie obronności porzucano już interesującą ideę skoordynowanych zakupów uzbrojenia.

Otwarty pozostaje kolejny etap integracji współpracy parlamentarnej, przede wszystkim tego, czy zostaną podjęte jakiekolwiek kroki w kierunku utworzenia Zgromadzenia Parlamentarnego Grupy Wyszehradzkiej, co skądinąd jest bardzo interesującą ideą. Pytany o tę sprawę w marcu 2019 r. ówczesny marszałek Sejmu RP Marek Kuchciński stwierdził, iż „jednym z pierwszych elementów będzie propozycja złożona przez Węgrów, żebyśmy stworzyli pewną grupę współpracy V4, która, mam nadzieję, będzie drogą do stworzenia Zgromadzenia Parlamentarnego Grupy Wyszehradzkiej”⁶. Kształt takiego forum jest kwestią otwartą do dyskusji: od utrzymania pluralizmu politycznego poprzez zapewnienie odpowiedniej reprezentacji wszystkim siłom politycznym w delegacjach poszczególnych państw, przez pytania o to, czy organizacja nowego zgromadzenia przebiegałaby na zasadach podobnych do Parlamentu Europejskiego, tj. tworzenia ponadnarodowych frakcji mogących wzajemnie się przegłosowywać, po ustalenia, czy liczba przedstawicieli miałaby być uzależniona od wielkości państwa. Niemniej jest to inicjatywa godna szerszej analizy,

⁶ M. Kuchciński, *Mam nadzieję, że zostanie utworzone Zgromadzenie Parlamentarne V4*, <https://polskieradio24.pl/5/1223/Artykul/2283829,Marek-Kuchcinski-mam-nadzieje-ze-zostanie-utworzone-Zgromadzenie-Parlamentarne-V4> [15.10.2019].

a z pewnością podejmowania wysiłków na rzecz pogłębionej współpracy parlamentarnej pomiędzy państwami V4.

Źródła

Kuchciński M., *Mam nadzieję, że zostanie utworzone Zgromadzenie Parlamentarne V4*, <https://polskieradio24.pl/5/1223/Artykul/2283829,Marek-Kuchcinski-mam-nadzieje-ze-zostanie-utworzone-Zgromadzenie-Parlamentarne-V4>.

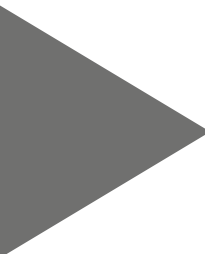
Ośrodek Informacji i Dokumentacji Europejskiej, *Deklaracja końcowa. Spotkanie przewodniczących parlamentów państw V4. Bratysława, 19–20 marca 2015 r.*, http://oide.sejm.gov.pl/oide/images/files/international/wyszehrad_przewodniczacy12_pl.pdf.

Ośrodek Informacji i Dokumentacji Europejskiej, *Porozumienie na temat parlamentarnego wymiaru współpracy państw Grupy Wyszehradzkiej przyjęte przez komisje spraw zagranicznych parlamentów państw Grupy Wyszehradzkiej, Wyszehrad, 30 stycznia 2014 r.*, http://oide.sejm.gov.pl/oide/images/files/international/KSZ_Wyszehrad/porozumienie.pdf.

Ośrodek Informacji i Dokumentacji Europejskiej, *Porozumienie przewodniczących parlamentów państw Grupy Wyszehradzkiej w sprawie instytucjonalizacji współpracy na poziomie parlamentarnym*, http://oide.sejm.gov.pl/oide/images/files/international/porozumienie_wyszehrad_pl.pdf.

Ośrodek Informacji i Dokumentacji Europejskiej, *Spotkania przewodniczących parlamentów państw Grupy Wyszehradzkiej*, http://oide.sejm.gov.pl/oide/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=13&Itemid=303.

Ośrodek Informacji i Dokumentacji Europejskiej, *Wspólne oświadczenie na oficjalnym spotkaniu Przewodniczących Parlamentów Grupy Wyszehradzkiej. Budapeszt, 2 marca 2018 r.*, http://oide.sejm.gov.pl/oide/images/files/international/v4_wspolne_oswiadczenie.pdf.

Łukasz Lewkowicz

Współpraca parlamentarna w ramach inicjatywy „Europa Karpat”

Geneza

Inicjatywa „Europa Karpat” narodziła się w latach 1999–2000, kiedy w nowo utworzonym województwie podkarpackim uruchomiono projekt „Zielone Karpaty”, służący rozwojowi współpracy polsko-słowacko-ukraińskiej. Wyraźne zarysy „Europy Karpat” pojawiły się w przyjętej w 2003 r. w Kijowie *Ramowej Konwencji o ochronie i zrównoważonym rozwoju Karpat* (tzw. konwencji karpackiej). Dokument ten stał się podstawą prawną współpracy w regionie karpackim. Wzorując się na istniejącej już konwencji alpejskiej, siedem państw Europy Środkowo-Wschodniej – Czechy, Polska, Rumunia, Serbia, Słowacja, Ukraina, Węgry – przyjęło model zrównoważonego rozwoju Karpat. W konwencji karpackiej określono zasięg regionu, przyznając jednocześnie państwom karpackim swobodę w wyznaczaniu jego granic. Nie kierowano się w tym zakresie kryteriami

historycznymi, geograficznymi ani ekonomicznymi. Sygnatariusze zobowiązali się do ochrony różnorodności biologicznej, krajobrazowej i kulturowej oraz do prowadzenia skoordynowanej polityki planowania przestrzennego na terenie Karpat. Wyznaczono również najważniejsze sektory współpracy: infrastruktura i usługi, użytkowanie zasobów naturalnych, ochrona środowiska, rolnictwo i leśnictwo, dziedzictwo kulturowe i wiedza ludowa. Zorganizowane w listopadzie 2007 r. w Warszawie spotkanie parlamentarzystów państw karpaccich stanowiło zakończenie koncepcyjnej fazy budowania współpracy karpacciej¹.

Organizacja

W latach 2007–2011 nastąpiła instytucjonalizacja inicjatywy „Europa Karpat” na poziomie społecznym i organizacyjnym. Wokół projektu zaczęła się skupiać aktywność międzynarodowego środowiska polityków, ekspertów, naukowców i samorządowców, którzy opowiedzieli się za rozszerzeniem formuły współpracy karpacciej. O ile w okresie 2003–2007 jej wyznacznikiem była konwencja karpacka, odnosząca się do współpracy jednostek administracyjnych leżących w Karpatach, o tyle w latach 2007–2011 zaczęło dominować przekonanie, że należy podjąć refleksję o współpracy subregionalnej między państwami karpaccimi, które wyróżniają się położeniem geopolitycznym, środkowoeuropejską tożsamością polityczną oraz wartościami narodowymi ukształtowanymi w wyniku procesów historycznych zachodzących na obszarze między Niemcami a Rosją.

¹ W. Paruch, *Europa Karpat*, Warszawa 2016, s. 3–4.

Pierwsza międzynarodowa konferencja „Europa Karpat” odbyła się 26 lutego 2011 r. w Przemyślu. Uzyskała formułę parlamentarną (głównym organizatorem stał się Sejm RP, a zwłaszcza Parlamentarny Zespół Karpacki, ze wsparciem Senatu RP) z udziałem samorządowców, działaczy organizacji pozarządowych i naukowców. Konferencja z jednej strony tworzyła podwaliny współpracy między parlamentarnymi państwami karpackimi, a z drugiej stała się przestrzenią do debaty intelektualnej i eksperckiej na temat Europy Środkowo-Wschodniej, ze szczególnym uwzględnieniem regionu karpackiego.

W 2011 r. konferencja „Europa Karpat” po raz pierwszy była częścią Forum Ekonomicznego w Krynicy-Zdroju. Przyjęto wówczas *Memorandum karpackie* – pierwszy dokument wskazujący na konieczność wypracowania strategii karpackiej, która uzyskałaby wymiar nie tylko lokalny i międzypaństwowy, ale również europejski. Zaproponowano, aby strategia karpacka została jednym z instrumentów prowadzenia przez UE polityki makroregionalnej zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju i subsydiarności. Cykliczne międzynarodowe konferencje, organizowane głównie w Krynicy-Zdroju i Krasicy, stały się w latach 2011–2019 główną formą organizacyjną inicjatywy „Europa Karpat”, instrumentem dyplomacji parlamentarnej. Były miejscem spotkań polityków z państw Europy Środkowo-Wschodniej, intelektualistów środkowoeuropejskich, karpackich działaczy państwowych i samorządowych, przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz ekspertów z różnych dziedzin.

Zakres tematyczny konferencji karpackich systematycznie się rozszerzał. W latach 2011–2012 dominowały kwe-

stie współpracy transgranicznej i międzynarodowej państw europejskich realizowanej na obszarach górskich, przede wszystkim w Karpatach. Na konferencji w Nowym Targu dyskutowano o wykonywaniu konwencji karpackiej w kontekście: funkcjonowania euroregionów, polityki rozwoju obszarów górskich, rozbudowy infrastruktury w regionie, współpracy turystycznej i energetycznej, działalności uzdrowisk karpackich. Deklarowano także nowe cele: zacieśnienie współpracy politycznej, w tym parlamentarnej, państw karpackich, wzmacnianie więzi politycznych i gospodarczych, prezentowanie karpackiego punktu widzenia na wiele strategicznych problemów Europy.

W 2014 r. w *Deklaracji krynickiej* udzielono poparcia Ukrainie w wojnie z Rosją, jednocześnie odrzucając politykę bierności wobec agresji oraz wzywając do obrony praw i wartości europejskich. Został wyznaczony także nowy kierunek kooperacji: współdziałanie na rzecz podniesienia bezpieczeństwa w regionie. Inicjatywa „Europa Karpat” stopniowo rozszerzała zakres swojego oddziaływania zarówno na przedsiębiorców i intelektualistów z regionu Karpat, jak i na polityków z państw bałtyckich i kaukaskich. Coraz wyraźniej stawała się szerokim projektem politycznym organizowania współpracy między państwami Europy Środkowo-Wschodniej, niezależnie od ich przynależności do UE².

W 2016 r. podczas 26. Forum Ekonomicznego w Krynicy-Zdroju odbyła się kolejna edycja konferencji „Europa Karpat”. Goście z kilkunastu państw, parlamentarzyści, ministrowie, eksperci i samorządowcy, rozmawiali o współpracy parlamentarnej, wyzwaniach stojących przed regionem,

² Tamże, s. 4–9.

jego dziedzictwie, perspektywach gospodarczych, kulturalnych i intelektualnych. Skoncentrowano się na: strategii karpackiej jako priorytecie w polskiej polityce zagranicznej i kluczowym zagadnieniu polskiego przewodnictwa w Grupie Wyszehradzkiej (V4), przyjęciu przez Unię Europejską programu operacyjnego Karpacki Horyzont 2020, budowie transeuropejskiego szlaku komunikacyjnego Via Carpatia i włączeniu go do transeuropejskich sieci transportowych TEN-T, potencjale turystycznym i zrównoważonym rozwoju Karpat oraz deficytach trzeciego sektora w państwach V4³. W 2019 r. w trakcie jubileuszowej 25. konferencji „Europa Karpat”, również w Krynicy-Zdroju, debatowano m.in. o cyberprzestrzeni i bezpieczeństwie w sieci, współpracy w ramach Trójmorza, V4, Bukareszteńskiej Dziewiątce, nowych instytucjach działających w regionie (w tym o Instytucie Europy Środkowej), a także wewnętrznych problemach Europy Środkowo-Wschodniej. Ostatnią część konferencji poświęcono demografii Europy Środkowo-Wschodniej, środowisku naturalnemu i zrównoważonemu rozwojowi⁴.

Znaczenie współpracy

Projektowi utworzenia karpackiej sieci parlamentarnej towarzyszyły inicjatywy intelektualne i naukowe: zorganizowanie Uniwersytetu Karpackiego oraz opracowanie *Encyklopedii karpackiej*. Ponadto w 2013 r. wystąpiono z kom-

³ XXVI Forum Ekonomiczne (2016), <https://www.forum-ekonomiczne.pl/xxvi-forum-ekonomiczne-2016-opis> [01.11.2019].

⁴ CIS: Forum Ekonomiczne w Krynicy: Podsumowanie pierwszego dnia 25. Konferencji Europa Karpat (komunikat), 05.09.2019, <http://centrumprasowe.pap.pl/cp/pl/news/info/146210,25,cis-forum-ekonomiczne-w-krynicy-podsumowanie-pierwszego-dnia-25-konferencji-europa-karpat-komunikat> [01.11.2019].

pleksowymi propozycjami przyjęcia przez UE programu operacyjnego Karpacki Horyzont 2020 oraz budowy szlaku komunikacyjnego Via Carpatia. W Polsce trasa ta według planów z 2017 r. ma przebiegać od granicy z Litwą w Budzisku przez Suwałki do Ełku, dalej trasą S16 do Knyszyna, stamtąd trasą S19 przez Dobrzyniewo Duże – Choroszcz – Siemiatycze – do węzła Lublin-Rudnik, następnie S12 przez Lublin-Sławinek, dalej przez Nisko do węzła Rzeszów-Wschód, przez A4 do węzła Rzeszów-Zachód, stamtąd przez Barwinek do granicy ze Słowacją. Poszczególne fragmenty szlaku Via Carpatia realizowane są jako projekty danych państw Inicjatywy Trójmorza w ramach utworzonego w 2018 r. na szczycie w Bukareszcie Funduszu Trójmorza. W Polsce Via Carpatia została wpisana do Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2014–2023 (z perspektywą do 2025 r.). Na liście priorytetów Trójmorza znalazł się również projekt budowy fragmentu autostrady D3 w rejonie Czadcy na pograniczu słowacko-polskim. Wprowadzono do komunikacji społecznej termin „marka karpacka” oraz dokonano jej wstępnej identyfikacji wizualnej⁵. Między państwami członkowskimi „Europy Karpat” rozwijała się również bilateralna współpraca międzyparlamentarna. Na spotkaniu w Jaremczu zdecydowano się na parlamentarne wsparcie (Zgromadzenia Parlamentarnego RP i Ukrainy) kolejnych etapów odbudowy obserwatorium astronomiczno-meteorologicznego na górze Pop Iwan (w paśmie Czarnohory, w obwodzie iwanofrankowskim) oraz na utworzenie Polsko-Ukraińskiego

⁵ M. Sienkiewicz, *Koncepcja Trójmorza w polityce zagranicznej Polski po 2015 r.*, „Dyplomacja i Bezpieczeństwo” 2016, nr 1 (4), s. 148–149; *The Three Seas Initiative – Priority Interconnection Projects*, Bucharest 2018, <http://three-seas.eu/wp-content/uploads/2018/09/LIST-OF-PRIORITY-INTERCONNECTION-PROJECTS-2018.pdf>, s. 60–61, 125–127 [01.11.2019].

Domu Spotkań Młodzieży Akademickiej w Mikuliczynie koło Jaremcza. Jest to wspólna inicjatywa Podkarpackiego Uniwersytetu Narodowego im. Wasyla Stefanyka w Iwano-Frankowsku i Uniwersytetu Warszawskiego⁶.

Podsumowanie i perspektywy

Inicjatywa „Europa Karpat” stanowi jeden z wielu formatów współpracy regionalnej, który Polska zainicjowała i w który jest obecnie zaangażowana. To przede wszystkim sieć współpracy parlamentarnej państw Europy Środkowo-Wschodniej, uzupełniona o wymiar intelektualny i naukowy. Funkcjonuje w formie międzynarodowych konferencji realizowanych w różnych punktach regionu Karpat. W ostatnich latach popularnym miejscem debaty karpaccich polityków, dyplomatów, ekspertów i naukowców jest Forum Ekonomiczne w Krynicy-Zdroju. Zakres przedmiotowy i podmiotowy współpracy w ramach inicjatywy „Europa Karpat” stale się poszerza. Ważnymi projektami dyskutowanymi podczas kolejnych konferencji były m.in. transeuropejski szlak komunikacyjny Via Carpatia, Inicjatywa Trójmorza, nowa strategia makroregionalna UE dla Karpat i oddzielny karpacki program operacyjny UE. Część z nich jest obecnie implementowana przez Polskę.

Współcześnie państwa „Europy Karpat” stoją przed wyzwaniami w warunkach zagrożenia kontynentu na flance wschodniej (neoimperialna polityka Rosji, konflikt na Ukrainie) i południowej (napływ imigrantów, terroryzm islamski), dalszego rozszerzenia UE i NATO dzielącego region na dwie części, kryzysu instytucji europejskich i wzrostu eu-

⁶ W. Paruch, dz. cyt., s. 8–9.

rosceptycyzmu. Rozbudowana współpraca w Europie Środkowo-Wschodniej jest warunkiem koniecznym do ochrony tożsamości politycznej regionu, realizacji interesów narodowych oraz wzmocnienia podmiotowości suwerennych państw.

Inicjatywa „Europa Karpat” powinna być harmonijnie powiązana z takimi projektami jak: Grupa Wyszehradzka, Inicjatywa Trójmorza, Bukareszteńska Dziewiątka, Euroregion Karpacki. Siłą projektu „Europa Karpat” stanowi jego oparcie na konkretnych interesach, szlakach tranzytowych, potrzebach społecznych, spójności środowiskowej i zdolności do współpracy. Karpaty dzisiaj nie wyznaczają granicy ani nie dzielą Europy Środkowo-Wschodniej, lecz są czynnikiem budowania wspólnoty. Mimo że jako obszar spełniają kryteria strategii makroregionalnych opisanych przez Komisję Europejską, nie są uwzględnione w żadnej z wielostronnych form współpracy Unii i pozostają w cieniu jej zainteresowania.

Karpaty wymagają odrębnego programu europejskiego. Idea ustanowienia strategii makroregionalnej UE na rzecz regionu Karpat powinna wyjść od rządów zainteresowanych państw. Inicjatywa musi mieć charakter „pogłębionej współpracy terytorialnej zaangażowanych państw”, tylko wtedy bowiem (w związku z tym, że łączy ona państwa członkowskie i sąsiadujące z UE) będzie miała realne szanse na powodzenie. Nie chodzi w tym wypadku o transgraniczną współpracę regionalną, ale o realizację projektów wychodzących naprzeciw potrzebom państw członkowskich regionu karpackiego. Cele przyszłej strategii powinny być osiąganе poprzez realizację i wdrażanie projektów z zakresu: konserwacji i zrównoważonego użytkowania zasobów

biologicznych, pielęgnowania różnorodności krajobrazowej, rozwoju planowania przestrzennego (transgraniczna infrastruktura transportowa, przemysłowa, energetyczna itd.) i środowiskowego (plany monitorowania i wczesnego ostrzegania przed katastrofami środowiskowymi takimi jak powodzie), zarządzania basenami wodnymi, terenami rolniczymi i leśnymi, wspierania rozwoju turystyki. Strategia makroregionalna ułatwiłaby inicjowanie transgranicznych działań w zakresie współpracy gospodarczej, naukowej, kulturalnej, oświatowej, turystycznej i ekologicznej⁷.

Jednym z priorytetowych kierunków działań Euroregionu Karpackiego do 2020 r. jest zasada Euroregion+. Zakłada ona integrację struktur oraz inicjatyw instytucjonalnych z całego obszaru Karpat pod egidą tegoż euroregionu. Brak konsultacji z innymi euroregionami w kwestii implementacji zasady Euroregion+ wskazuje na małe prawdopodobieństwo powstania jednego euroregionu karpackiego w bliskiej perspektywie⁸.

Pojawiają się również pomysły dalszego zacieśniania współpracy parlamentarnej w regionie. Strategicznym i ambitnym rozwiązaniem mogłoby być powołanie Zgromadzenia Wschodnioeuropejskiego, w skład którego weszliby parlamentarzyści z państw Europy Środkowo-Wschodniej. Zdecydowanie łatwiejsze do realizacji byłoby stworzenie stałej formy współpracy doradców politycznych przewod-

⁷ *Dlaczego Region Karpat potrzebuje strategii makroregionalnej UE? Konferencja organizowana przez posła do Parlamentu Europejskiego Tomasza Porębę pod patronatem fundacji New Direction*, https://www.newdirection.online/files/BROSZURA_POLSKA.pdf, s. 3–5 [01.11.2019].

⁸ Ł. Lewkowicz, *Pogranicze polsko-słowackie – analiza instytucjonalna*, „Tarnowski Przegląd Nauk Społeczno-Humanistycznych” 2018, nr 2, s. 116.

niczących izb parlamentarnych, których zadaniem byłyby cykliczne spotkania w celu omówienia kierunków współpracy i współdziałania międzynarodowego. Warte rozważenia jest również powołanie Środkowoeuropejskiego Instytutu Badań nad Parlamentaryzmem (afiliowanym przy Sejmie RP), który zajmowałby się interdyscyplinarnymi badaniami parlamentarnymi w regionie⁹.

Źródła

CIS: Forum Ekonomiczne w Krynicy: Podsumowanie pierwszego dnia 25. Konferencji Europa Karpat (komunikat), 05.09.2019, [http://centrumprasowe.pap.pl/cp/pl/news/info/146210,25,cis-forum-ekonomiczne-w-krynicy-podsumowanie-pierwszego-dnia-25-konferencji-europa-karpat-\(komunikat\)](http://centrumprasowe.pap.pl/cp/pl/news/info/146210,25,cis-forum-ekonomiczne-w-krynicy-podsumowanie-pierwszego-dnia-25-konferencji-europa-karpat-(komunikat)).

Dlaczego Region Karpat potrzebuje strategii makroregionalnej UE? Konferencja organizowana przez posła do Parlamentu Europejskiego Tomasza Porębę pod patronatem fundacji New Direction, https://www.newdirection.online/files/BROSZURA_POLSKA.pdf.

Lewkowicz Ł., *Pogranicze polsko-słowackie – analiza instytucjonalna*, „Tarnowski Przegląd Nauk Społeczno-Humanistycznych” 2018, nr 2.

Paruch W., *Europa Karpat*, Warszawa 2016.

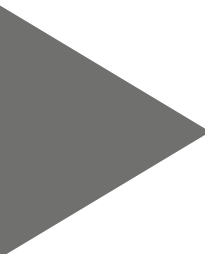
Sienkiewicz M., *Koncepcja Trójmorza w polityce zagranicznej Polski po 2015 r.*, „Dyplomacja i Bezpieczeństwo” 2016, nr 1 (4).

Szymanek J., *Dyplomacja parlamentarna w regionie „Europy Karpat”*, [w:] *Europa Karpat. Rzecz o współpracy*, W. Paruch (red.), Warszawa 2019.

⁹ J. Szymanek, *Dyplomacja parlamentarna w regionie „Europy Karpat”*, [w:] *Europa Karpat. Rzecz o współpracy*, W. Paruch (red.), Warszawa 2019, s. 107–108.

The Three Seas Initiative – Priority Interconnection Projects, Bucharest 2018, <http://three-seas.eu/wp-content/uploads/2018/09/LIST-OF-PRIORITY-INTERCONNECTION-PROJECTS-2018.pdf>.

XXVI Forum Ekonomiczne (2016), <https://www.forum-ekonomiczne.pl/xxvi-forum-ekonomiczne-2016-opis>.

Hanna Bazhenova
Roman Romantsov
Jakub Olchowski

Zgromadzenie Parlamentarne Sejmu i Senatu RP, Sejmu Republiki Litewskiej i Rady Najwyższej Ukrainy

Geneza

Współpraca między parlamentarzystami Polski, Litwy i Ukrainy została zapoczątkowana w 2005 r. 13 maja tego roku przewodniczący parlamentów Polski (Włodzimierz Cimoszewicz), Litwy (Artūras Paulauskas) oraz Ukrainy (Wołodymyr Łytwyn) podjęli w Łucku na Ukrainie decyzję o utworzeniu trójstronnego Zgromadzenia Parlamentarnego. Pierwsza sesja Zgromadzenia odbyła się w czerwcu 2008 r. w Kijowie z udziałem przewodniczących delegacji parlamentarnych: marszałka Senatu RP Bogdana Borusewicz, przewodniczącego Sejmu Litwy Česlovasa Juršėnasa oraz przewodniczącego Rady Najwyższej Ukrainy Arsenija Jaceniuka. Uczestnicy pierwszej sesji podpisali wspólną deklarację i statut. Na pierwszym posiedzeniu podkreślono wagę integracji Ukrainy z Unią Europejską oraz poparcia

Polski i Litwy dla Ukrainy, a także wymiany doświadczeń w sferze samorządów terytorialnych. Zaznaczono, że w ramach Zgromadzenia należy dzielić się doświadczeniami, powinny być prowadzone aktywny dialog oraz współpraca w zakresie rozwiązywania problemów.

Utworzenie Zgromadzenia Parlamentarnego miało na celu wspieranie dążeń Ukrainy do integracji europejskiej, rozszerzenie współpracy w różnych sferach oraz poprawę stosunków między Polską, Ukrainą i Litwą, a ponadto dało Polsce i Litwie szansę na zaprezentowanie parlamentarystom Ukrainy osiągnięć w przygotowaniu ich państw do przystąpienia do Unii Europejskiej, delegacji Ukrainy z kolei dało możliwość zapoznania się ze zmianami, które zaszły w tych państwach. Koncepcja utworzenia Zgromadzenia była inicjatywą Polski i w założeniu elementem jej *soft power*. Inicjatywa ta miała nawiązywać do dziedzictwa Rzeczypospolitej Obojga Narodów, jednak w porównaniu z klasycznymi bilateralnymi formułami dyplomacji parlamentarnej była koncepcją oryginalną, bo trójstronną. Co istotne, taka formuła współpracy pozwala na łatwiejsze uwypuklanie wspólnych interesów, ponieważ redukuje napięcia i rozbieżności pojawiające się zwykle w przypadku relacji bilateralnych¹.

Organizacja

Trójstronne Zgromadzenie Parlamentarne ma charakter konsultacyjny. W skład Zgromadzenia wchodzi cztery

¹ Powstanie niniejszego tekstu było możliwe dzięki życzliwości i pomocy pracowników Kancelarii Senatu RP i Kancelarii Sejmu RP. Autorzy bardzo dziękują za udostępnienie informacji i pomocne sugestie.

komisje: komisja ds. współpracy politycznej, komisja ds. współpracy kulturalnej i społecznej, komisja ds. współpracy regionalnej i gospodarczej oraz komisja ds. współpracy w sferze bezpieczeństwa. Każde z państw jest reprezentowane w Zgromadzeniu przez 12 parlamentarzystów; polska delegacja składa się z 8 posłów i 4 senatorów. Przewodniczącym narodowej delegacji każdego państwa jest przewodniczący jego parlamentu (w przypadku Polski jest to marszałek Senatu), a jego zastępcą – przewodniczący komisji spraw zagranicznych izby niższej danego parlamentu. Sesje Zgromadzenia odbywają się każdego roku w jednej ze stolic państw członkowskich (po kolei), a komisje zbierają się dwa razy do roku. Najbliższe posiedzenie Zgromadzenia odbędzie się w Polsce w 2020 r.

Znaczenie współpracy

W dniach 28–29 maja 2015 r. w stolicy Litwy, Wilnie, odbyło się szóste posiedzenie Zgromadzenia. Polskę reprezentował marszałek Senatu Bogdan Borusewicz, Litwę przewodnicząca Sejmu Loreta Graužinienė, Ukrainę przewodniczący Rady Najwyższej Wołodymyr Hrojsman. W dokumencie końcowym podpisanym przez przewodniczących parlamentów trzech państw zaznaczono, że Polska i Litwa wspierają integrację Ukrainy z Unią Europejską, niepodległość Ukrainy i nienaruszalność jej granic. Uczestnicy sesji potępiili agresję Rosji na Ukrainę i wezwali Rosję do natychmiastowego wyprowadzenia wojsk i broni z Donbasu oraz uwolnienia Nadii Sawczenko i Ołeha Sencowa, a ponadto wyrazili poparcie dla wprowadzenia reform na Ukrainie. Poruszono również kwestię tworzenia litewsko-polsko-ukraińskiej brygady wojskowej (funkcjonującej pod nazwą LITPOLUKRBRIG).

W przekonaniu parlamentarzystów utworzenie takiej formacji wojskowej sprzyja dostosowywaniu armii ukraińskiej do wymogów NATO oraz jest manifestem jedności w obliczu agresywnych działań Rosji. Litwa i Polska poparły Ukrainę w sprawie wprowadzenia ruchu bezwizowego z Unią Europejską, podkreślając pozytywne doświadczenie małego ruchu przygranicznego między Polską a Ukrainą. Zgromadzenie podkreśliło również wagę współpracy między trzema państwami w dziedzinie kultury, edukacji oraz historii².

Podczas siódmej sesji Zgromadzenia Parlamentarnego, która odbyła się w dniach 30–31 maja 2016 r. w Kijowie, na czele delegacji stanęli: marszałek Senatu RP Stanisław Karczewski, przewodnicząca Sejmu Litwy Loreta Graužinienė oraz przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy Andrij Parubij. Rozmawiano o współpracy w zakresie kontroli graniczo-celnych, polityki regionalnej i bezpieczeństwa – w kontekście działań Rosji. Andrij Parubij podziękował za pomoc dla Ukrainy, zmagającej się z agresją Rosji, i podkreślił znaczenie moralnego wsparcia ze strony przyjaciół. Marszałek Karczewski koncentrował się na sprawach związanych z bezpieczeństwem, odnosząc się nie tylko do konfliktu na Ukrainie, lecz również do bezpieczeństwa energetycznego i ekonomicznego oraz odbywającego się w lipcu szczytu NATO. Podczas sesji omawiano także możliwości wsparcia Ukrainy ze strony Litwy i Polski w ramach NATO, problem reform ekonomicznych na Ukrainie, kwestię udziału Ukrainy w strefie wolnego handlu Unii Europejskiej, wpro-

² Senat RP, *Deklaracja Zgromadzenia Parlamentarnego Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, Sejmu Republiki Litewskiej i Rady Najwyższej Ukrainy*, 29 maja 2015 r., Wilno, https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/userfiles/_public/k8/agenda/wydarzenia/2015/150528_kozlowski/deklaracja_podp.pdf [01.10.2019].

wadzenia ruchu bezwizowego, współpracy w dziedzinie energetyki oraz eksportu energii elektrycznej do państw UE³. W trakcie posiedzeń komisji omówiono sprawę rewitalizacji nagrobka księcia Konstantego Ostrońskiego w Ławrze Peczerskiej w Kijowie, a przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy Andrij Parubij zaproponował, aby wspólną litewsko-polsko-ukraińską brygadę nazwać imieniem Konstantego Ostrońskiego.

Ósma sesja Zgromadzenia Parlamentarnego odbyła się w dniach 27–28 marca 2017 r. w Warszawie. Polskę reprezentował marszałek Senatu Stanisław Karczewski, Litwę przewodniczący parlamentu Viktoras Pranckietis, a Ukrainę przewodniczący Rady Najwyższej Andrij Parubij. Andrij Parubij podkreślił znaczenie dalszej współpracy między trzema państwami i poparł inicjatywę Litwy w sprawie zwiększenia inwestycji na Ukrainie, natomiast Stanisław Karczewski mówił o wadze współpracy Polski, Litwy i Ukrainy w kwestii bezpieczeństwa oraz o gotowości Polski i Litwy do wsparcia Ukrainy w zakresie obrony przed agresją. Zgromadzenie wyraziło poparcie dla suwerenności i integralności terytorialnej Ukrainy oraz przypomniało, że Rosja nie realizuje porozumień mińskich, co jest podstawą do utrzymania wobec niej sankcji międzynarodowych. W odniesieniu do bezpieczeństwa podkreślono konieczność skutecznej walki z zagrożeniami w cyberprzestrzeni. Pojawił się również

³ Senat RP, *Zgromadzenie Parlamentarne Polska – Litwa – Ukraina*, <https://www.senat.gov.pl/aktualnosci/art,8773,zgromadzenie-parlamentarne-polska-litwa-ukraina.html> [28.09.2019]; Rada Najwyższa Ukrainy, *В рамках VII сесії Міжпарламентської асамблеї Верховної Ради України, Сейму Литовської Республіки, Сейму і Сенату Республіки Польща відбулися засідання міжпарламентських комітетів*, <https://iportal.rada.gov.ua/news/Novyny/130872.html;%20https://iportal.rada.gov.ua/news/Novyny/131026.html> [02.10.2019].

wątek Białorusi – Zgromadzenie zaapelowało do władz białoruskich o przestrzeganie praw człowieka i poszanowanie swobód obywatelskich, zaznaczając jednocześnie, że należy rozwijać współpracę parlamentarną między Białorusią a państwami Unii Europejskiej. Omówiono także projekty Via Carpatia, Via Baltica i Rail Baltica, mające na celu rozwój połączeń infrastrukturalnych między państwami środkowej i wschodniej Europy⁴.

Dziewiąta sesja Zgromadzenia Parlamentarnego odbyła się 13 listopada 2018 r. w Wilnie. Delegacji parlamentarzystów z Polski przewodniczył marszałek Senatu Stanisław Karczewski, parlamentarzystów z Litwy – przewodniczący parlamentu Viktoras Pranckietis, posłów z Ukrainy – przewodniczący Rady Najwyższej Andrij Parubij. Po raz kolejny rozmawiano o wsparciu Ukrainy w jej dążeniach do integracji z Unią Europejską. Pojawiła się też kwestia przeciwdziałania zagrożeniom hybrydowym, marszałek Karczewski wskazał na zagrożenie stwarzane przez manipulację i dezinformację, stwierdzając: „W stosunkach polsko-ukraińskich prowokacje te dotyczą pamięci historycznej, a w relacjach polsko-litewskich – problemów polskiej mniejszości na Litwie. Tak historia, jak i kwestie mniejszościowe są realnie trudne, ale nie jest to powód, byśmy pozwalali komukolwiek na ich rozgrywanie w celu poróżnienia nas i skłócenia”.

⁴ Senat RP, *O bezpieczeństwie w regionie na Sesji Zgromadzenia Parlamentarnego Polska – Litwa – Ukraina*, <https://www.senat.gov.pl/aktualnosci/art,9544,o-bezpieczenstwie-w-regionie-na-sesji-zgromadzenia-parlamentarnego-polska-litwa-ukraina.html> [28.09.2019]; szczegóły w *Dokumencie końcowym VIII sesji Zgromadzenia Parlamentarnego Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, Sejmu Republiki Litewskiej i Rady Najwyższej Ukrainy z 28 marca 2017 r.*, dostępnym w Kancelarii Senatu RP; Rada Najwyższa Ukrainy, *У рамках VIII засідання Міжпарламентської тристоронньої асамблеї проведено засідання комісії*, <https://iportal.rada.gov.ua/news/Novyny/142261.html>, s. 1–3 [02.10.2019].

W deklaracji końcowej Zgromadzenie poparło działalność misji OBWE na Ukrainie, szczególnie na Morzu Azowskim i w Cieśninie Kerczeńskiej, oraz wprowadzenie na terenach obwodu donieckiego i ługańskiego misji ONZ, jak również pozytywnie oceniło starania Ukrainy mające na celu przystąpienie do NATO oraz wprowadzenie standardów NATO w ukraińskiej armii do 2020 r. Podczas sesji Zgromadzenie poparło stworzenie jeszcze jednej komisji – ds. bezpieczeństwa. Omówiono inicjatywę utworzenia hubu energetycznego w celu połączenia infrastruktury energetycznej przygranicznych regionów Polski i Ukrainy⁵.

Dziesiąta sesja Zgromadzenia Parlamentarnego odbyła się w Kijowie w dniach 8–9 czerwca 2019 r. pod hasłem „Bezpieczeństwo – Rozwój – Demokracja. Razem silniejsi”. W sesji wzięli udział m.in. przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy Andrij Parubij, marszałek Senatu Stanisław Karczewski, wicemarszałek Senatu Bogdan Borusewicz, przewodniczący parlamentu Litwy Viktoras Pranckietis oraz były premier Litwy, a obecnie poseł do Parlamentu Europejskiego Andrius Kubilius. Ponownie wyrażono poparcie dla suwerenności i integralności terytorialnej Ukrainy. W dyskusjach komisji ds. europejskiej i euroatlantyckiej integracji Ukrainy omówiono szereg zmian, które Ukraina powinna przeprowadzić w celu dalszej integracji z Unią Europejską i NATO. Poruszano również kwestie dotyczące

⁵ Senat RP, IX sesja trójstronnego Zgromadzenia Parlamentarnego Polska – Litwa – Ukraina w Wilnie, <https://www.senat.gov.pl/aktualnosci/art,11178,ix-sesja-trojstronnego-zgromadzenia-parlamentarnego-polska-litwa-ukraina-w-wilnie.html> [28.09.2019]; szczegóły w *Dokumencie końcowym IX sesji Zgromadzenia Parlamentarnego Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, Sejmu Republiki Litewskiej i Rady Najwyższej Ukrainy z 13 listopada 2018 r.*, dostępnym w Kancelarii Senatu RP.

bezpieczeństwa energetycznego, w tym kontekście podkreślając zagrożenie, jakie stanowi gazociąg Nord Stream 2 dla bezpieczeństwa energetycznego i ekologicznego UE oraz jej wschodnich sąsiadów. Wyrażono poparcie dla realizacji rozbudowy rurociągu Odessa–Brody do Polski – przez Adamowo i dalej przez Płock do Gdańska. Zgromadzenie zmieniło też statut: zgodnie z wprowadzonymi zmianami zwiększono do 12 liczbę przedstawicieli delegowanych przez każde państwo oraz powołano komisję ds. współpracy w sferze bezpieczeństwa. Podkreślono także znaczenie zacieśniania współpracy Polski, Litwy i Ukrainy w ramach Inicjatywy Trójomorza⁶.

Podsumowanie i perspektywy

Zgromadzenie Parlamentarne Polski, Litwy i Ukrainy stanowi, jak dotąd, dość efektywny mechanizm współpracy, w dużej mierze służący zbliżeniu Ukrainy do Unii Europejskiej, a jego działalność to dobry przykład działania dyplomacji parlamentarnej w państwach Europy Środkowo-Wschodniej. Z punktu widzenia Polski trójstronne polsko-litewsko-ukraińskie Zgromadzenie Parlamentarne jest nie tylko jednym z wielu istniejących formatów dyplomacji parlamentarnej, ale także instrumentem służącym wpływaniu na poprawę stosunków bilateralnych: polsko-litewskich

⁶ Senat RP, *Trójstronne Zgromadzenie Parlamentarne Polska – Litwa – Ukraina w Kijowie*, <https://www.senat.gov.pl/aktualnosci/art,11759,trojstronne-zgromadzenie-parlamentarne-polska-litwa-ukraina-w-kijowie.html> [28.09.2019]; szczegóły w *Dokumencie końcowym X sesji Zgromadzenia Parlamentarnego Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, Sejmu Republiki Litewskiej i Rady Najwyższej Ukrainy z 8 czerwca 2019 r.*, dostępnym w Kancelarii Senatu RP; Rada Najwyższa Ukrainy, *У Верховній Раді відбулася X Сесія Міжпарламентської асамблеї Верховної Ради України, Сейму Литовської Республіки та Сейму і Сенату Республіки Польща*, <https://portal.rada.gov.ua/news/Novyny/172777.html> [02.10.2019].

i polsko-ukraińskich. Wynika to, z jednej strony, ze specyfiki dyplomacji parlamentarnej, zakładającej udział szerokiej reprezentacji politycznej (odzwierciedlającej skład parlamentu) i jednocześnie niższą rangę relacji (formalnie parlament ma ograniczone kompetencje w zakresie spraw międzynarodowych), a z drugiej – ze specyfiki Zgromadzenia. Jak wspomniano, trójstronna formuła współpracy służy przede wszystkim wypracowywaniu wspólnego stanowiska wobec kwestii i problemów stanowiących przedmiot zainteresowania wszystkich trzech stron (stosunek wobec polityki Rosji, współpraca energetyczna, gospodarcza czy w dziedzinie infrastruktury), a nie zajmuje się kwestiami spornymi istniejącymi między dwiema stronami. Należy zaznaczyć, że o specyfice tego formatu współpracy stanowi również to, że tworzą go państwa będące członkami UE wraz z państwem pozostającym poza Unią. Istotny jest też wymiar symboliczny – wspólne upamiętnianie 100-lecia niepodległości wszystkich trzech państw i 5-lecia wydarzeń na Majdanie w Kijowie oraz wspólne uczczenie pamięci ofiar Wielkiego Głodu czy ofiar NKWD w Bykowni budują więzi wykraczające poza ramy bieżącej współpracy.

Dzięki specyfice dyplomacji parlamentarnej Polska może poprzez Zgromadzenie Parlamentarne wspierać te siły polityczne, które są nastawione na konstruktywną współpracę z Polską. Może też budować swój pozytywny wizerunek oraz realizować interesy w sposób bardziej dyskretny i elastyczny niż w przypadku tradycyjnej dyplomacji i relacji dwustronnych.

Należy również podkreślić, że chociaż jednym z kluczowych zadań Zgromadzenia jest wspieranie prozachodnich aspiracji Ukrainy, do celów jego działalności należy też dą-

zenie do integrowania Białorusi i do stopniowego włączania jej do wielostronnych struktur współpracy – w perspektywie zatem także do Zgromadzenia. Obecnie wydaje się to jednak odległe ze względu na fasadowy charakter parlamentu białoruskiego.

W najbliższej perspektywie Zgromadzenie skupiać się będzie na wspieraniu Ukrainy w przeprowadzeniu reform. Wydaje się też, że będzie się rozwijać, ponieważ jego formuła jest efektywniejsza niż w przypadku wielu formatów dwustronnych. Ponadto, jeśli wziąć pod uwagę zarówno skład Zgromadzenia, jak i towarzyszące działaniu w tym składzie tradycje historyczne, warto rozwijać tę współpracę, będzie to bowiem korzystne dla strategicznych interesów Polski. Przy czym należy pamiętać, że o ile rozwój dyplomacji parlamentarnej ułatwiają – niejako *ex definitione* – infrastruktura i zaplecze sprzyjające debatom i współpracy, o tyle jej słabością są duża liczba różnych formatów współpracy i trafiający do nich na zasadzie parytetów i proporcji parlamentarzyści, którzy czasami nie są zainteresowani ani przygotowani merytorycznie.

Źródła

Dokument końcowy VIII sesji Zgromadzenia Parlamentarnego Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, Sejmu Republiki Litewskiej i Rady Najwyższej Ukrainy, Warszawa, 28 marca 2017 r.

Dokument końcowy IX sesji Zgromadzenia Parlamentarnego Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, Sejmu Republiki Litewskiej i Rady Najwyższej Ukrainy, Wilno, 13 listopada 2018 r.

Dokument końcowy X sesji Zgromadzenia Parlamentarnego Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, Sejmu Republiki Litewskiej i Rady Najwyższej Ukrainy, Kijów, 8 czerwca 2019 r.

Rada Najwyższa Ukrainy, В рамках VII сесії Міжпарламентської ассамблеї Верховної Ради України, Сейму Литовської Республіки, Сейму і Сенату Республіки Польща відбулися засідання міжпарламентських комітетів, <https://portal.rada.gov.ua/news/Novyny/130872.html;%20https://portal.rada.gov.ua/news/Novyny/131026.html>.

Rada Najwyższa Ukrainy, У Верховній Раді відбулася X Сесія Міжпарламентської ассамблеї Верховної Ради України, Сейму Литовської Республіки та Сейму і Сенату Республіки Польща, <https://portal.rada.gov.ua/news/Novyny/172777.html>.

Rada Najwyższa Ukrainy, У рамках VIII засідання Міжпарламентської тристоронньої ассамблеї проведено засідання комісії, <https://portal.rada.gov.ua/news/Novyny/142261.html>.

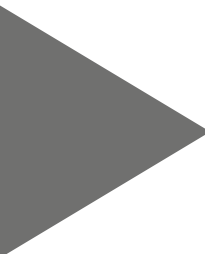
Senat RP, Deklaracja Zgromadzenia Parlamentarnego Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, Sejmu Republiki Litewskiej i Rady Najwyższej Ukrainy, 29 maja 2015 r., Wilno, https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/userfiles/_public/k8/agenda/wydarzenia/2015/150528_kozlowski/deklaracja_podp..pdf.

Senat RP, IX sesja trójstronnego Zgromadzenia Parlamentarnego Polska – Litwa – Ukraina w Wilnie, <https://www.senat.gov.pl/aktualnosci/art,11178,ix-sesja-trojstronnego-zgromadzenia-parlamentarnego-polska-litwa-ukraina-w-wilnie.html>.

Senat RP, O bezpieczeństwie w regionie na Sesji Zgromadzenia Parlamentarnego Polska – Litwa – Ukraina, <https://www.senat.gov.pl/aktualnosci/art,9544,o-bezpieczenstwie-w-regionie-na-sesji-zgromadzenia-parlamentarnego-polska-litwa-ukraina.html>.

Senat RP, Trójstronne Zgromadzenie Parlamentarne Polska – Litwa – Ukraina w Kijowie, <https://www.senat.gov.pl/aktualnosci/art,11759,trojstronne-zgromadzenie-parlamentarne-polska-litwa-ukraina-w-kijowie.html>.

Senat RP, *Zgromadzenie Parlamentarne Polska - Litwa - Ukraina*,
[https://www.senat.gov.pl/aktualnosci/art,8773,zgromadzenie-
-parlamentarne-polska-litwa-ukraina.html](https://www.senat.gov.pl/aktualnosci/art,8773,zgromadzenie-parlamentarne-polska-litwa-ukraina.html).

Konrad Pawłowski

Współpraca parlamentarna w ramach Bukareszteńskiej Dziewiątki

Geneza

Do powstania Bukareszteńskiej Dziewiątki (B9, Bucharest Nine) doprowadziła niekorzystna z punktu widzenia państw Sojuszu Północnoatlantyckiego ewolucja sytuacji bezpieczeństwa we wschodnim sąsiedztwie NATO. Wyzwania i zagrożenia płynące z kierunku wschodniego, będące w pierwszym rzędzie skutkiem rewizjonistycznej polityki Rosji na obszarze poradzieckim, spowodowały, że państwa tworzące wschodnią flankę NATO podjęły decyzję o intensyfikacji i koordynacji działań na rzecz wzmocnienia zdolności obronnych i potencjału odstraszania NATO w tej części obszaru traktatowego – w oparciu o rozwój współpracy politycznej i militarnej państw Europy Środkowej i Wschodniej oraz zwiększone zaangażowanie pozostałych członków Sojuszu¹.

¹ P. Soloch, P. Pietrzak, *Szczyt NATO w Warszawie. Uwarunkowania, rezultaty, wnioski dla Polski*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2016, nr 37–40, s. 15–20; N.J. Melvin, *Rebuilding Col-*

Współpracę państw regionu w tzw. formacie bukareszteńskim zainicjowali wspólnie prezydent Polski Andrzej Duda i prezydent Rumunii Klaus Iohannis. Została ona oficjalnie zainaugurowana podczas miniszczytu NATO w Bukareszcie (4 listopada 2015 r.), zorganizowanego przez obu prezydentów. W spotkaniu tym wzięli udział prezydent Bułgarii Rosen Plewneliew, prezydent Estonii Toomas Hendrik Ilves, prezydent Litwy Dalia Grybauskaitė, prezydent Łotwy Raimonds Vējonis, prezydent Słowacji Andrej Kiska, prezydent Węgier János Áder, przewodniczący Izby Poselskiej Czech Jan Hamáček oraz zastępca sekretarza generalnego NATO Alexander Vershbow. Głównym tematem rozmów było zagadnienie szeroko definiowanego bezpieczeństwa Europy Środkowej i Wschodniej oraz jego ewolucja².

Spotkanie przedstawicieli państw wschodniej flanki NATO w Bukareszcie zakończyło się przyjęciem wspólnej deklaracji, w której państwa te wyraziły wolę prowadzenia dalszych działań w duchu jedności i solidarności, potwierdziły swoje przywiązanie do idei silnego Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz podkreśliły konieczność wzmocnienia obecności wojskowej NATO w regionie i adaptacji Sojuszu Północnoatlantyckiego do współczesnych wyzwań i zagrożeń bezpieczeństwa, płynących ze wschodu³.

Idea rozszerzenia współpracy międzynarodowej rozwijanej w ramach Bukareszteńskiej Dziewiątki o format

lective Security in the Black Sea Region, „SIPRI Policy Paper” 2018, nr 50, s. 17–27.

² Prezydent RP, *Prezydent w Bukareszcie: Pokazaliśmy jedność i decyzyjność*, 04.11.2015, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/art,26,spotkanie-szefow-panstw-wschodniej-flanki-nato.html> [23.10.2019].

³ *Joint Declaration on “Allied Solidarity and Shared Responsibility”*, Bucharest, November 2015, <https://www.lrp.lt/data/public/uploads/2015/11/joint-declaration.pdf> [23.10.2019].

wielostronnej dyplomacji parlamentarnej wykrystalizowała się w połowie roku 2017. 18 maja 2017 r. marszałek Senatu RP Stanisław Karczewski przyjął przewodniczącego Senatu Rumunii Călina Popescu-Tăriceanu. W trakcie spotkania w Warszawie rozmawiano m.in. na temat rozwoju partnerstwa strategicznego między Polską a Rumunią oraz współpracy międzynarodowej w kwestiach bezpieczeństwa. Przewodniczący Senatu Rumunii zaproponował wówczas zorganizowanie w Bukareszcie na wiosnę 2018 r. spotkania przewodniczących parlamentów państw Dziewiątki⁴.

Organizacja

Spotkania przedstawicieli państw w ramach Bukareszteńskiej Dziewiątki realizowane są na różnych szczeblach. Są to zatem szczyty prezydentów państw B9, konsultacje ministrów spraw zagranicznych, spotkania ministrów obrony, szczyty parlamentarne, konsultacje doradców ds. bezpieczeństwa narodowego oraz spotkania przewodniczących komisji obrony parlamentów grupy B9⁵.

Spotkania w formule Bukareszteńskiej Dziewiątki mają tradycyjną formę dyplomacji wielostronnej, która *mutatis mutandis* odpowiada formatowi dyplomacji konferencyjnej. W ich trakcie odbywają się sesje plenarne, podczas których dyskutowane są zagadnienia dotyczące szeroko definiowa-

⁴ Aktywność międzynarodowa, „Kronika Senatu Rzeczypospolitej Polskiej IX Kadencji” 2017, nr 2, s. 26.

⁵ K. Sobczyk, *Współpraca ośrodków prezydenckich państw wschodniej flanki NATO w toku przygotowań do szczytu Sojuszu w Warszawie*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2016, nr 37–40, s. 59–60; Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, *Szef BBN o „bukaresztańskiej dziewiątce”: wspólne interesy w regionie, wzmocnienie NATO*, 08.06.2018, <https://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/8219,Szef-BBN-o-quotbukaresztanskiej-dziewiatcequot-wspolne-interesy-w-regionie-wzmoc.html> [25.10.2019].

nego bezpieczeństwa państw wschodniej flanki NATO. Obrady kończy zwykle wspólna deklaracja, podsumowująca ich treść oraz definiująca uzgodnione stanowisko państw Dziewiątki dotyczące najważniejszych kwestii i dalszych kierunków współpracy grupy B9. Na marginesie rokowań wielostronnych w ramach B9 odbywają się także spotkania w formule bilateralnej⁶.

Wielostronna dyplomacja parlamentarna pozostaje nowym formatem współpracy międzynarodowej państw Bukareszteńskiej Dziewiątki. Pierwszy i dotychczas jedyny szczyt parlamentarny w ramach B9 (Pierwszy Szczyt Parlamentarny Formatu Bukareszteńskiego) odbył się w dniach 17–19 kwietnia 2018 r. w Pałacu Parlamentu w Bukareszcie. Obradom przewodniczyli wspólnie inicjatorzy powołania formatu parlamentarnego Bukareszteńskiej Dziewiątki – przewodniczący Senatu Rumunii Călin Popescu-Tăriceanu oraz marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Stanisław Karczewski. W obradach szczytu uczestniczyli także: wiceprzewodniczący Komitetu Spraw Zagranicznych Zgromadzenia Narodowego Bułgarii Płamen Manuszew, wiceprzewodniczący Izby Poselskiej Czech Jan Hamáček, wiceprzewodnicząca Senatu Czech Miluše Horská, przewodniczący Komisji Obrony Narodowej Zgromadzenia Państwowego Estonii Hannes Hanso, przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych Sejmu Łotwy Ojārs Ēriks Kalniņš, przewodniczący Sejmu Litwy Viktoras Pranckietis, wice-

⁶ Prezydent RP, *Szczyt Bukaresztańskiej Dziewiątki w Koszycach [PL/ENG]*, 28.02.2019, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/art,318,szczyt-bukaresztanskiej-dziewiatki-w-koszycach.html> [23.10.2019]; Deputy PM Karakachanov Attends B9 Defence Ministers Meeting in Bucharest, Bulgarian News Agency, 13.03.2018, <http://www.bta.bg/en/c/ES/id/1763411> [23.10.2019].

marszałek Senatu RP Bogdan Borusewicz, przewodniczący Izby Deputowanych Rumunii Liviu Dragnea, przewodniczący Komisji Obrony i Bezpieczeństwa Rady Narodowej Słowacji Anton Hrnko oraz ambasador Węgier w Rumunii Botond Zákonyi. W spotkaniu przedstawiciele parlamentów państw B9 uczestniczyli również goście honorowi, tj. prezydent Rumunii Klaus Iohannis, przewodniczący Senatu Francji Gérard Larcher, przewodniczący Zgromadzenia Parlamentarnego NATO Paolo Alli, naczelny dowódca sił sojuszniczych w Europie (SACEUR) gen. Curtis Scaparrotti, dyrektor instytutu analityczno-badawczego „Carnegie Europe” Tomáš Valášek oraz dyrektor Europejskiego Centrum ds. Zwalczania Zagrożeń Hybrydowych Matti Saarelainen⁷.

Obrazy szczytu rozpoczął 17 kwietnia uroczysty obiad (*dinner*), zorganizowany przez przewodniczącego Senatu Rumunii na cześć przybyłych przedstawicieli parlamentów państw B9. Następnego dnia odbyła się sesja inauguracyjna (*opening session*), w której głos zabrali współprzewodniczący szczytu parlamentarnego C. Popescu-Tăriceanu i S. Karczewski oraz goście honorowi. W dalszej części obrad miały miejsce dwie sesje robocze (*working sessions*), w ramach których dyskusję prowadzili przedstawiciele parlamentów⁸.

Przedmiotem rozmów prowadzonych w czasie szczytu parlamentarnego Dziewiątki były kwestie związane z obron-

⁷ Senat RP, *Marszałek Senatu współgospodarzem pierwszego Szczytu Parlamentarnego w Formacie Bukareszteńskim (B9)*, <https://www.senat.gov.pl/aktualnosci/art,10583,marszalek-senatu-wspolgospodarzem-pierwszego-szczytu-parlamentarnego-w-formacie-bukareszteńskim-b9.html> [25.10.2019]; *Welcome to the First Parliamentary Summit of the Bucharest Format (B9)*, First Parliamentary Summit of the Bucharest Format (B9), Bucharest, 17–19 April 2018, <http://www.b9parl2018.ro/index.php/2018/03/18/discurs-1> [25.10.2019].

⁸ *About the summit*, First Parliamentary Summit of the Bucharest Format (B9), Bucharest, 17–19 April 2018, <http://www.b9parl2018.ro/index.php/despre-summit> [25.10.2019].

nością oraz bezpieczeństwem państw Europy Środkowej i Wschodniej. Dyskutowano m.in. o stabilizującej obecności NATO w strategicznych regionach świata, wkładzie państw wschodniej flanki NATO w obszarze bezpieczeństwa i obrony, podziale sojuszniczych obciążeń, działaniach z zakresu odstraszenia i obrony, walce z terroryzmem, zagrożeniach w cyberprzestrzeni, wzmocnionej obecności i mobilności sił NATO na wschodniej flance Sojuszu, stosunkach z partnerami wschodnimi i Rosją oraz roli legislatywy w procesie zwiększania zdolności obronnych wschodniej flanki NATO⁹.

Szczyt parlamentarny Bukareszteńskiej Dziewiątki zakończyło przyjęcie komunikatu, w którym zadeklarowano współpracę i koordynację działań na szczeblu parlamentarnym w celu zapewnienia bezpieczeństwa wschodniej flanki Sojuszu, poparto ideę zwiększenia budżetów obronnych państw B9 do poziomu 2% PKB, potwierdzono zaangażowanie państw Dziewiątki w prowadzone działania (misje) i budowę zdolności wojskowych NATO oraz podkreślono znaczenie silnej więzi transatlantyckiej i solidarności międzysojuszniczej dla zapewnienia bezpieczeństwa euroatlantyckiego. Stwierdzono, że poprzez skoordynowane działania legislacyjne oraz realizowane funkcje kontrolne i budżetowe parlamenty państw Bukareszteńskiej Dziewiątki wspierają i monitorują działania na rzecz ustanowienia wzmocnionej obecności sił NATO na wschodniej flance Sojuszu („od Morza Czarnego do Morza Bałtyckiego”) oraz zapewnienia mobilności tych sił. W komunikacie wskazano również, że ustalenia pierwszego szczytu parlamentarnego zostaną

⁹ Tamże; *Aktywność międzynarodowa*, „Kronika Senatu Rzeczypospolitej Polskiej IX Kadencji” 2018, nr 6, s. 37–38.

przedstawione głowom państw, ministrom spraw zagranicznych i ministrom obrony państw B9 oraz Zgromadzeniu Parlamentarnemu NATO¹⁰.

Zgodnie z zapowiedziami następne spotkanie przewodniczących parlamentów państw B9 odbędzie się w Warszawie w 2020 r. Gospodarzem kolejnego szczytu parlamentarnego Bukareszteńskiej Dziewiątki będzie Senat Rzeczypospolitej Polskiej.

Dyplomacja parlamentarna w ramach Bukareszteńskiej Dziewiątki realizowana jest również w formie spotkań przewodniczących komisji obrony parlamentów grupy B9. Pierwsze – i na razie jedyne – spotkanie w tym formacie miało miejsce 26–27 listopada 2018 r. w gmachu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w Warszawie. Inicjatorem spotkania w niniejszej formule wielostronnej był poseł Michał Jach, przewodniczący Komisji Obrony Narodowej Sejmu RP. W spotkaniu udział wzięli Johannes Kert, członek Komisji Obrony Narodowej Zgromadzenia Państwowego Estonii, Josef Hájek, zastępca przewodniczącego Komisji Obrony Izby Poselskiej Czech, Vytautas Bakas, przewodniczący Komisji Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Sejmu Litwy, oraz Dorel-Gheorghe Căprar, przewodniczący Komisji Obrony, Porządku Publicznego i Bezpieczeństwa Narodowego Izby Deputowanych Rumunii. Ze strony polskiej w spotkaniu uczestniczyli m.in. Michał Jach, przewodniczący Komisji Obrony Narodowej, zastępcy przewodniczącego – Wojciech Buczak i Marek Jakubiak, posłowie na Sejm RP, Jarosław Ru-

¹⁰ *The First B9 Parliamentary Summit, Bucharest, 18 April 2018. Co-chairs' Communiqué*, http://www.b9parl2018.ro/wp-content/uploads/2018/04/FINAL_Communique-B9-parl-co-chair-18-APR-2018.pdf [25.10.2019].

siecki, przewodniczący Komisji Obrony Narodowej Senatu RP oraz gen. dyw. Krzysztof Król, zastępca szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.

Znaczenie współpracy

Poszerzenie tzw. formatu bukareszteńskiego o wymiar wielostronnej dyplomacji parlamentarnej:

- stanowi uzupełnienie wymiaru prezydenckiego i wymiaru międzyrządowego B9,
- rozszerza gremium uczestników zaangażowanych w dyskusję międzysojuszniczą na temat bezpieczeństwa regionu Europy Środkowej i Wschodniej,
- egzemplifikuje rosnącą rolę legislatywy w procesie zwiększania zdolności obronnych wschodniej flanki NATO (parlamenty krajowe odpowiadają m.in. za przyjmowanie stosownej legislacji w zakresie obrony i bezpieczeństwa, wykonują uprawnienia budżetowe oraz sprawują ogólny nadzór nad założeniami, kierunkiem i realizacją polityki zagranicznej),
- demonstruje solidarność transatlantycką państw Dziewiątki, także w wymiarze parlamentarnym,
- konsoliduje działania parlamentów krajowych państw B9 w obszarze bezpieczeństwa i obrony,
- determinuje państwa B9 do zwiększenia wydatków na obronność oraz modernizacji sił zbrojnych,
- przyczynia się do podniesienia poziomu świadomości społecznej na temat wyzwań i problemów współczesnego bezpieczeństwa Europy Środkowej i Wschodniej,
- pozwala na bardziej swobodną wymianę poglądów i prezentację stanowisk państw Bukareszteńskiej

Dziewiątki w kwestiach bezpieczeństwa międzynarodowego,

- przyczynia się do wypracowania wspólnego stanowiska państw B9, które jest później prezentowane w czasie szczytów NATO¹¹.

Podsumowanie i perspektywy

W sytuacji obiektywnej wspólnoty interesów większości państw Bukareszteńskiej Dziewiątki oraz rosnącej aktywności międzynarodowej parlamentów krajowych należy oczekiwać, że dyplomacja parlamentarna w formacie bukareszteńskim stanie się użyteczną platformą dialogu i kooperacji w dziedzinie bezpieczeństwa, przyczyniającą się do kształtowania długoterminowej wizji w obszarach istotnych dla bezpieczeństwa Europy Środkowej i Wschodniej, wzmocnienia zdolności sojuszniczej obrony i odstraszania w wymiarze regionalnym (wschodnia flanka NATO), promowania stabilności w regionie oraz rozwoju wielostronnej współpracy parlamentarnej w tej części Europy.

¹¹ Tamże; Senat RP, *Marszałek Senatu z polskimi ambasadorami o dyplomacji parlamentarnej*, <https://www.senat.gov.pl/aktualnosci/art,10807,marszalek-senatu-z-polskimi-ambasadorami-o-dyplomacji-parlamentarnej.html> [23.10.2019]; *Speaker Dragnea: National Parliament of B9 states have to play specific role in security and defence area*, Agerpres, 18.04.2018, <https://www.agerpres.ro/english/2018/04/18/speaker-dragnea-national-parliament-of-b9-states-have-to-play-specific-role-in-security-and-defence-area--92771> [23.10.2019]; *Romania hosts Bucharest Format (B9) Summit at parliamentary level. President Iohannis: National parliaments of B9 countries play essential role in equitable sharing of burdens inside NATO*, Nine O'Clock, 19.04.2019, <https://www.nineoclock.ro/2018/04/19/romania-hosts-bucharest-format-b9-summit-at-parliamentary-level-president-iohannis-national-parliaments-of-b9-countries-play-essential-role-in-equitable-sharing-of-burdens-inside-nato> [23.10.2019].

Źródła

About the summit, First Parliamentary Summit of the Bucharest Format (B9), Bucharest, 17–19 April 2018, <http://www.b9parl2018.ro/index.php/despre-summit>.

Aktywność międzynarodowa, „Kronika Senatu Rzeczypospolitej Polskiej IX Kadencji” 2017, nr 2.

Aktywność międzynarodowa, „Kronika Senatu Rzeczypospolitej Polskiej IX Kadencji” 2018, nr 6.

Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Szef BBN o „bukaresztańskiej dziewiątce”: wspólne interesy w regionie, wzmocnienie NATO, 08.06.2018, <https://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/8219,Szef-BBN-o-quot-bukaresztanskiej-dziewiatcequot-wspolne-interesy-w-regionie-wzmoc.html>.

Deputy PM Karakachanov Attends B9 Defence Ministers Meeting in Bucharest, Bulgarian News Agency, 13.03.2018, <http://www.bta.bg/en/c/ES/id/1763411>.

Joint Declaration on “Allied Solidarity and Shared Responsibility”. Bucharest, November 2015, <https://www.lrp.lt/data/public/uploads/2015/11/joint-declaration.pdf>.

Melvin N.J., *Rebuilding Collective Security in the Black Sea Region*, „SIPRI Policy Paper” 2018, nr 50.

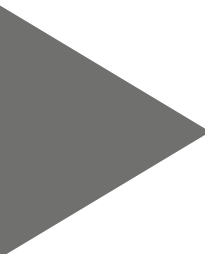
Prezydent RP, *Prezydent w Bukareszcie: Pokazaliśmy jedność i decyzyjność*, 04.11.2015, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/art,26,spotkanie-szefow-panstw-wschodniej-flanki-nato.html>.

Prezydent RP, *Szczyt Bukaresztańskiej Dziewiątki w Koszycach [PL/ENG]*, 28.02.2019, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/art,318,szczyt-bukaresztanskiej-dziewiatki-w-koszycach.html>.

Romania hosts Bucharest Format (B9) Summit at parliamentary level. President Iohannis: National parliaments of B9 countries play essen-

- tial role in equitable sharing of burdens inside NATO*, Nine O'Clock, 19.04.2018, <https://www.nineoclock.ro/2018/04/19/romania-hosts-bucharest-format-b9-summit-at-parliamentary-level-president-iohannis-national-parliaments-of-b9-countries-play-essential-role-in-equitable-sharing-of-burdens-inside-nato>.
- Senat RP, *Marszałek Senatu współgospodarzem pierwszego Szczytu Parlamentarnego w Formacie Bukareszteńskim (B9)*, <https://www.senat.gov.pl/aktualnosci/art,10583,marszalek-senatu-wspolgo-spodarzem-pierwszego-szczytu-parlamentarnego-w-formacie-bukaresztenskim-b9.html>.
- Senat RP, *Marszałek Senatu z polskimi ambasadorami o dyplomacji parlamentarnej*, <https://www.senat.gov.pl/aktualnosci/art,10807,marszalek-senatu-z-polskimi-ambasadorami-o-dyplomacji-parlamentarnej.html>.
- Sobczyk K., *Współpraca ośrodków prezydenckich państw wschodniej flanki NATO w toku przygotowań do szczytu Sojuszu w Warszawie*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2016, nr 37–40.
- Soloch P., Pietrzak P., *Szczyt NATO w Warszawie. Uwarunkowania, rezultaty, wnioski dla Polski*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2016, nr 37–40.
- Speaker Dragnea: National Parliament of B9 states have to play specific role in security and defence area*, Agerpres, 18.04.2018, <https://www.agerpres.ro/english/2018/04/18/speaker-dragnea-national-parliament-of-b9-states-have-to-play-specific-role-in-security-and-defence-area--92771>.
- The First B9 Parliamentary Summit, Bucharest, 18 April 2018. Co-chairs' Communiqué*, http://www.b9parl2018.ro/wp-content/uploads/2018/04/FINAL_Communique-B9-parl-co-chair-18-APR-2018.pdf.
- Welcome to the First Parliamentary Summit of the Bucharest Format (B9)*, First Parliamentary Summit of the Bucharest Format (B9),

Bucharest, 17–19 April 2018, <http://www.b9parl2018.ro/index.php/2018/03/18/discurs-1>.

Dominik Wilczewski

Szczyt Przewodniczących Parlamentów Państw Europy Środkowej i Wschodniej

Geneza

Zwołanie I Szczytu Przewodniczących Parlamentów Państw Europy Środkowej i Wschodniej poprzedziła bezpośrednio deklaracja *Europa Solidarnych Państw*, zaproponowana przez marszałka Sejmu RP Marka Kuchcińskiego¹. Projekt dokumentu został przedstawiony przez marszałka Kuchcińskiego 27 kwietnia 2016 r. na spotkaniu przewodniczących parlamentów państw Grupy Wyszehradzkiej. Stanowił on odpowiedź na deklarację *Większa integracja europejska: droga naprzód* z 14 września 2015 r., podpisaną przez przewodniczących parlamentów Włoch, Niemiec, Francji i Luksem-

¹ Ośrodek Informacji i Dokumentacji Europejskiej, *Deklaracja zaproponowana przez Marszałka Sejmu RP „Europa Solidarnych Państw”. Bezpieczeństwo, granice, odnowione instytucje*, 15.04.2016, http://oide.sejm.gov.pl/oide/en/images/files/international/europa_solidarnych_panstw_2016.pdf [18.10.2019].

burga². Jej sygnatariusze apelowali o pogłębienie integracji politycznej Unii Europejskiej. Deklaracja zaproponowana przez Marka Kuchcińskiego stwierdzała zaś, że „nadanie integracji europejskiej nowego kierunku polegającego na przekształceniu Unii Europejskiej w państwo federalne jest współcześnie zarówno nierealne, jak i błędne” oraz że podstawą współistnienia i współpracy w Europie powinny być m.in. „suwerenność państw narodowych, solidarność i równość wszystkich narodów”. Deklaracja została przedstawiona przez marszałka Sejmu podczas Konferencji Przewodniczących Parlamentów Unii Europejskiej, odbywającej się w dniach 22–24 maja 2016 r. w Luksemburgu. Nie uzyskała wówczas szerszego poparcia, jednak odnotowano ją w konkluzjach Konferencji³.

Organizacja

Do tej pory odbyły się cztery edycje Szczytu Przewodniczących Parlamentów Państw Europy Środkowej i Wschodniej (w latach 2016–2019). Format ten zainaugurowany został w postaci konferencji Solidarność i Suwerenność, która odbyła się w dniach 30–31 sierpnia 2016 r. w Warszawie⁴. Kolejne spotkanie – tym razem noszące już nazwę Szczytu Przewodniczących Parlamentów Państw Europy Środkowej i Wschodniej – zorganizowano w dniach 17–18 maja

² Ośrodek Informacji i Dokumentacji Europejskiej, *Większa integracja europejska: droga naprzód. Rzym, 14 września. Deklaracja*, http://oide.sejm.gov.pl/oide/images/files/international/Deklaracja%20orzyska_PL.pdf [18.10.2019].

³ Ośrodek Informacji i Dokumentacji Europejskiej, *Konferencja Przewodniczących Parlamentów Unii Europejskiej. Luksemburg, 22–24 maja 2016. Konkluzje Prezydencji*, http://oide.sejm.gov.pl/oide/en/images/files/international/BSM-135%2016_Conclusions_PL.pdf, s. 8 [18.10.2019].

⁴ *Solidarność i Suwerenność*, „Kronika Sejmowa” 2016, nr 21 (840), s. 30–32.

2017 r.⁵ Trzecia edycja Szczytu miała miejsce 12 lipca 2018 r.⁶, a ostatni jak do tej pory IV Szczyt rozpoczął się 4 i zakończył 5 czerwca 2019 r.⁷ Wszystkie edycje Szczytu odbywały się w Warszawie, a ich gospodarzami byli wspólnie marszałkowie Sejmu i Senatu, Marek Kuchciński i Stanisław Karczewski.

W trakcie kolejnych szczytów zmieniała się lista uczestniczących w nich państw. W pierwszym oprócz Polski wzięli udział przedstawiciele parlamentów państw spoza UE: Azerbejdżanu, Armenii, Białorusi, Bośni i Hercegowiny, Czarnogóry, Gruzji, Macedonii, Mołdawii, Serbii, Ukrainy oraz Turcji. Następne spotkanie odbyło się w poszerzonym formacie, do udziału zaproszono również reprezentantów parlamentów państw członkowskich UE: Austrii, Bułgarii, Chorwacji, Czech, Estonii, Grecji, Litwy, Łotwy, Rumunii, Słowacji i Węgier, a spośród państw spoza UE – Albanii. W trakcie III Szczytu grono uczestników zostało poszerzone o przedstawicieli Kazachstanu, Malty i Słowenii (nieobecni byli reprezentanci Austrii i Czarnogóry). Z kolei w IV Szczycie uczestniczyli przewodniczący i wiceprzewodniczący parlamentów Armenii, Białorusi, Bułgarii, Chorwacji, Czech, Estonii, Litwy, Łotwy, Serbii, Słowenii, Węgier oraz Turcji. Organizatorzy inauguracyjnej konferencji Solidarność i Suwerenność w 2016 r. deklarowali, że będzie ona tworzyć fo-

⁵ *Obrady w Warszawie*, „Kronika Sejmowa” 2017, nr 38 (857), s. 31–33.

⁶ Sejm RP, *Jesteśmy razem i razem powinniśmy bronić naszej wolności. Szczyt Parlamentarny EUROWAW2018 – relacja*, 13.07.2018, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/komunikat.xsp?documentId=96493BACA173C617C12582C9001C7F9F> [18.10.2019].

⁷ Senat RP, *IV Szczyt Przewodniczących Parlamentów Państw Europy Środkowej i Wschodniej #EUROWAW2019*, <https://www.senat.gov.pl/aktualnosci/art,11745,iv-szczyt-przewodniczacych-parlamentow-panstw-europy-srodkowej-i-wschodniej-eurowaw2019.html> [18.10.2019].

rum dyskusji o przyszłości kontynentu między państwami regionu, niezależnie od ich przynależności do UE i NATO. Obecność państw spoza Unii Europejskiej była istotna o tyle, iż zdaniem organizatorów także one stanowią o tożsamości i potencjale Europy, dlatego UE nie może być organizacją zamkniętą dla innych państw europejskich⁸.

Przekształcenie Szczytu Przewodniczących Parlamentów w cykliczne spotkania organizowane w Warszawie zaproponował podczas drugiej edycji marszałek Sejmu Marek Kuchciński. Zgłosił on wtedy także pomysły wprowadzenia systematycznych konsultacji z udziałem parlamentarzystów, powołania międzyparlamentarnych grup roboczych oraz zwoływania spotkań kryzysowych w przypadku nagłych wydarzeń zagrażających bezpieczeństwu i tożsamości regionu.

Kolejnym odsłonem starano się nadać szczególną oprawę. W pierwszym dniu II Szczytu w 2017 r. jego uczestnicy zostali przyjęci przez prezydenta Andrzeja Dudę⁹. Trzecia edycja, która odbyła się w roku 2018, zbiegła się z obchodami 550-lecia polskiego parlamentaryzmu oraz 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości. Z kolei obrady IV Szczytu w czerwcu 2019 r. wpisywały się w obchodzoną w tych dniach 30. rocznicę wyborów do tzw. Sejmu kontraktowego oraz upadku komunizmu w Europie Środkowej i Wschodniej. Z uwagi na towarzyszącą Szczytowi rocznicę do udziału zaproszono również kilkudziesięciu byłych dysydentów

⁸ Sejm RP, *Sejm: konferencja „Solidarność i Suwerenność – spotkanie parlamentarne państw Europy Środkowo-Wschodniej”*, 31.08.2016, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/komunikat.xsp?documentId=39C867E96A1280ACC125801E004E586A> [18.10.2019].

⁹ Prezydent RP, *Cieszę się, że zacieśniamy współpracę w regionie Europy Śr.-Wsch.*, 17.05.2017, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/art,213,cieszcie-sie-ze-zaciesniamy-wspolprace-w-regionie-europy-sr-wsch.html> [18.10.2019].

i opozycjonistów z okresu komunistycznego, działających m.in. w NRD, Czechosłowacji, na Węgrzech i w ZSRR.

Znaczenie współpracy

Głównymi tematami konferencji *Solidarność i Suwerenność* w 2016 r. były odnowa UE z uwzględnieniem współpracy regionalnej w Europie Środkowej i Wschodniej oraz wzmocnienie wielostronnej współpracy parlamentów w regionie. Inaugurując obrady, marszałek Sejmu Marek Kuchciński wskazywał na negatywną tendencję do dzielenia państw europejskich. Rozwiązaniom proponowanym w ramach Unii Europejskiej, które w jego ocenie przypominają XIX-wieczną formułę „koncertu mocarstw”, przeciwstawił koncepcję „Europy wolnych i solidarnych państw”, która powinna się stać podstawowym modelem podejmowania dyskusji i działań. Koncepcja ta opierałaby się na trzech założeniach: debacie o przyszłości na zasadzie poszanowania różności, otwartości UE na inne państwa europejskie oraz połączeniu bezpieczeństwa w skali europejskiej z zapewnieniem bezpieczeństwa UE¹⁰. Podczas konferencji wielokrotnie podkreślano, że rozwiązanie najważniejszych dla Europy problemów i wyzwań nie jest możliwe bez aktywnego udziału państw spoza Unii.

W trakcie kolejnych szczytów poruszano szeroki zakres tematów. Można jednak wśród nich wyróżnić pewne powtarzające się węzłowe kwestie i problemy, wokół których koncentrowały się wystąpienia i dyskusje uczestników. Za ideę przewodnią, od początku przyświecającą inicjatorom tego formatu współpracy, należy uznać podkreślenie roli parlamentów narodowych oraz posiadanego przez nie mandatu

¹⁰ *Solidarność i Suwerenność*, dz. cyt., s. 30–32.

wynikającego z powszechnych wyborów¹¹. Do najważniejszych grup zagadnień pojawiających się w czasie obrad należały: formaty współpracy regionalnej, identyfikacja wyzwań i zagrożeń oraz zagadnienia aksjologiczne.

W wystąpieniu skierowanym do uczestników II Szczytu w 2017 r. prezydent Andrzej Duda nawiązał do zainicjowanej wspólnie przez niego i prezydent Chorwacji Kolindę Grabar-Kitarović Inicjatywy Trójomorza, której celem jest zacieśnianie połączeń infrastrukturalnych między państwami Europy Środkowej. Tematyka rozwoju połączeń transportowych (Via Carpatia, Rail Baltica, korytarz surowcowy Bałtyk–Adriatyk) pojawiła się jako jedna z kluczowych w trakcie obrad II Szczytu, z kolei rok później marszałek Senatu Stanisław Karczewski mówił m.in. o znaczeniu inicjatyw regionalnych na przykładzie Partnerstwa Wschodniego, Inicjatywy Trójomorza, Grupy Wyszehradzkiej i Grupy Warneńskiej (Bułgaria, Grecja, Serbia, Rumunia). Spośród wyzwań i zagrożeń wiele uwagi poświęcano kwestiom związanym z bezpieczeństwem energetycznym, dywersyfikacją dostaw i wzmacnianiem niezależności energetycznej (np. w kontekście budowy Nord Stream II). Poważnymi wyzwaniami podzielanymi przez uczestników są polityka migracyjna, kwestia zapewnienia bezpieczeństwa granic (wewnętrznych i zewnętrznej UE) oraz potrzeba przeciwdziałania konfliktom i niepokojom w bezpośrednim sąsiedztwie Unii Europejskiej. W kontekście zagrożeń wspominano również o związanym z bezpieczeństwem informacyjnym rozpowszechnianiu dezinformacji (w tym o zjawisku *fake*

¹¹ Wagę mandatu, który mają parlamenty, podkreślał m.in. prezydent Andrzej Duda w trakcie przemówienia skierowanego do uczestników II Szczytu w 2017 r.

news). Uczestnicy szczytów odnosili się także do kwestii brexitu, konstruowania nowej perspektywy budżetowej UE na lata 2021–2027 oraz zwalczania nierówności – zarówno wewnętrznych, jak i rozumianych jako różnice w rozwoju między państwami zachodnimi a regionem środkowoeuropejskim.

Oddzielnie należy potraktować kwestie aksjologiczne. Dyskusji na te tematy sprzyjały rocznice towarzyszące szczytom organizowanym w latach 2018 i 2019. Już w czasie obrad II Szczytu marszałek Sejmu Marek Kuchciński jako podstawy współpracy międzyparlamentarnej wskazał zasadę nie naruszania spójności UE i jej instytucji oraz hasło „równi z równymi, wolni z wolnymi”. Wicemarszałek Sejmu Ryszard Terlecki zwracał uwagę na konieczność poszanowania suwerenności i przestrzegania zasady nieingerowania w sprawy wewnętrzne i politykę prowadzoną przez rządy państw regionu. Z kolei wicemarszałek Senatu Michał Seweryński przypominał o wspólnej historii walk o przetrwanie i niepodległość, która łączy narody państw Europy Środkowej i Wschodniej, na gruncie czego powstał fundament wspólnych wartości: suwerenności państwowej, wolności osobistej i zbiorowej, wspólnoty narodowej, religii jako elementu tożsamości, kultury itp.¹² Podczas IV Szczytu, zorganizowanego w 30-lecie upadku komunizmu w Europie Środkowej, podkreślano znaczenie przełomu roku 1989 dla całego kontynentu europejskiego. Zaproszony do debaty brytyjski filozof Roger Scruton swoje refleksje poświęcił zagadnieniu podziału na przywiązanie do państw narodowych oraz na kosmopolityczną wizję porządku ponadnarodowego. Pod-

¹² *Obrady w Warszawie*, dz. cyt., s. 31–33.

kreślał on, że nie można zrozumieć kontynentu europejskiego, jeśli nie uzna się, że jest on stowarzyszeniem państw narodowych, podczas gdy instytucje polityczne zwróciły się ku kosmopolityzmowi, a elity europejskie ustanawiają prawa ponad głowami suwerennych rządów¹³.

Podsumowanie i perspektywy

Szczyt Przewodniczących Parlamentów Państw Europy Środkowej i Wschodniej jest stosunkowo nowym formatem współpracy regionalnej na szczeblu parlamentarnym. Jego zwołanie w dużym stopniu było wynikiem osobistego zaangażowania marszałka Sejmu Marka Kuchcińskiego. Pozytywnym aspektem zaistnienia tego formatu jest włączenie do udziału przedstawicieli państw spoza Unii Europejskiej. Stanowi to próbę odpowiedzi na podnoszony już wcześniej postulat stworzenia nowego wymiaru współpracy, w której państwa europejskie nienależące do UE również mogłyby uczestniczyć w dyskusji na tematy o kluczowym znaczeniu dla przyszłości kontynentu.

Szczyt nie ma instytucji o charakterze stałym, które nie tylko stanowiłyby zaplecze organizacyjne i logistyczne, ale także umożliwiałyby wypracowywanie agendy poruszanej w czasie kolejnych edycji. Różnorodność tematów podejmowanych w trakcie obrad można uznać za osobną wartość, ponieważ umożliwia ona identyfikację obszarów, które cechuje zbieżność poglądów uczestników. To z kolei może ułatwiać koordynację wspólnych działań poszczególnych parlamen-

¹³ Senat RP, IV Szczyt Przewodniczących Parlamentów Państw Europy Środkowej i Wschodniej #EUROWAW2019, <https://www.senat.gov.pl/aktualnosci/art,11745,iv-szczyt-przewodniczacych-parlamentow-panstw-europy-srodkowej-i-wschodniej-eurowaw2019.html> [18.10.2019].

tów w celu realizacji swoich interesów np. w ramach Unii Europejskiej czy w wymiarze międzynarodowym innego rodzaju. Format Szczytu skorzystałby jednak na odejściu od formuły forum dyskusyjnego na rzecz omawiania konkretnych i ściśle określonych głównych tematów. Ponadto żaden ze szczytów nie zakończył się do tej pory wypracowaniem wspólnych stanowisk, konkluzji czy rekomendacji, które miałyby charakter wiążący czy służyłyby jako podstawa dla nowych projektów legislacyjnych.

Uczestnicy szczytów do tej pory zgadzali się, że rola parlamentów, a zwłaszcza ich wpływ na stanowienie prawa UE, powinna rosnąć, co wpisuje się w ideę wzmacniania suwerenności państw narodowych, która przyświecała inauguracji tego rodzaju współpracy. Wydarzenie to przede wszystkim ma jednak postać forum dyskusyjnego, służącego wymianie opinii i zbliżaniu stanowisk. W tej sytuacji za najważniejsze osiągnięcie tego formatu należy uznać to, że udało mu się nadać stały i cykliczny charakter. Aby Szczyt Przewodniczących Parlamentów Państw Europy Środkowej i Wschodniej nabrał większego znaczenia, należy rozważyć możliwość powołania stałego sekretariatu, organizacji kolejnych szczytów w stolicach innych państw zaangażowanych w ten format, skonkretyzowania poruszanej tematyki oraz wypracowywania stanowisk końcowych.

Źródła

IV Szczyt Przewodniczących Parlamentów Państw Europy Środkowej i Wschodniej, K. Chrzanowska (red.), Warszawa 2019.

IV Szczyt Przewodniczących Parlamentów Państw Europy Środkowej i Wschodniej, „Kronika Sejmowa” 2019, nr 82 (901).

Marszałek Kuchciński: Podczas szczytu Przewodniczących Parlamentów będziemy rozmawiać o „błędnej propozycji” budżetu UE, 12.07.2018, wPolityce.pl, <https://wpolityce.pl/polityka/403605-marszalek-kuchcinski-o-szczycie-przewodniczacych-parlamentow>.

Obrady w Warszawie, „Kronika Sejmowa” 2017, nr 38 (857).

Ośrodek Informacji i Dokumentacji Europejskiej, Deklaracja proponowana przez Marszałka Sejmu RP „Europa Solidarnych Państw”. Bezpieczeństwo, granice, odnowione instytucje, http://oide.sejm.gov.pl/oide/en/images/files/international/europa_solidarnych_panstw_2016.pdf.

Ośrodek Informacji i Dokumentacji Europejskiej, Konferencja Przewodniczących Parlamentów Unii Europejskiej. Luksemburg, 22–24 maja 2016. Konkluzje Prezydencji, http://oide.sejm.gov.pl/oide/en/images/files/international/BSM-135%2016_Conclusions_PL.pdf.

Ośrodek Informacji i Dokumentacji Europejskiej, Większa integracja europejska: droga naprzód. Rzym, 14 września. Deklaracja, http://oide.sejm.gov.pl/oide/images/files/international/Deklaracja%20rzymska_PL.pdf.

Prezydent RP, Cieszę się, że zacieśniamy współpracę w regionie Europy Śr.-Wsch., 17.05.2017, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/art,213,ciesze-sie-ze-zacie-sniamy-wspolprace-w-regionie-europy-sr-wsch-.html>.

Sejm RP, Jesteśmy razem i razem powinniśmy bronić naszej wolności. Szczyt Parlamentarny EUROWAW2018 – relacja, 13.07.2018, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/komunikat.xsp?documentId=96493BACA173C617C12582C9001C7F9F>.

Sejm RP, *Sejm: konferencja „Solidarność i Suwerenność – spotkanie parlamentarne państw Europy Środkowo-Wschodniej”*, 31.08.2016, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/komunikat.xsp?documentId=-39C867E96A1280ACC125801E004E586A>.

Sejm RP, Warszawa: *III Szczyt Przewodniczących Parlamentów Państw Europy Środkowej i Wschodniej oraz Zgromadzenie Narodowe z okazji 550-lecia Parlamentaryzmu RP i 100. rocznicy Niepodległości – zapowiedź*, 03.07.2018, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/komunikat.xsp?documentId=988B52C40BDD9593C12582BF004278B5>.

Senat RP, *III Szczyt Przewodniczących Parlamentów Państw Europy Środkowej i Wschodniej*, <https://www.senat.gov.pl/aktualnosci/art,10841,iii-szczyt-przewodniczacych-parlamentow-panstw-europy-srodkowej-i-wschodniej.html>.

Senat RP, *IV Szczyt Przewodniczących Parlamentów Państw Europy Środkowej i Wschodniej #EUROWAW2019*, <https://www.senat.gov.pl/aktualnosci/art,11745,iv-szczyt-przewodniczacych-parlamentow-panstw-europy-srodkowej-i-wschodniej-eurowaw2019.html>.

Solidarność i Suwerenność, „Kronika Sejmowa” 2016, nr 21 (840).

POLICY
PAPERS

2/2019

POLICY
PAPERS

2019
2

W niniejszej pracy podjęliśmy się analizy wybranych przykładów funkcjonowania dyplomacji parlamentarnej z udziałem polskich parlamentarzystów w latach 2015–2019: Inicjatywy Środkowoeuropejskiej, Konferencji Parlamentarnej Morza Bałtyckiego, współpracy międzyparlamentarnej państw Grupy Wyszehradzkiej, inicjatywy „Europa Karpat”, Zgromadzenia Parlamentarnego Sejmu i Senatu RP, Sejmu Republiki Litewskiej i Rady Najwyższej Ukrainy, Szczytu Przewodniczących Parlamentów Państw Europy Środkowej i Wschodniej oraz spotkań przewodniczących parlamentów państw Bukareszteńskiej Dziewiątki.

ISBN 978-83-66413-07-8

www.ies.lublin.pl